

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА В ХХІ СТОЛІТТІ**

**CURRENT ISSUES OF ECONOMICS, ACCOUNTING,
FINANCE AND LAW IN THE XXI CENTURY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**26 жовтня 2021 р.
October 26, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ,
ОБЛІКУ, ФІНАНСІВ ТА ПРАВА В ХХІ СТОЛІТТІ**

**CURRENT ISSUES OF ECONOMICS,
ACCOUNTING, FINANCE AND LAW
IN THE XXI CENTURY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**26 жовтня 2021 р.
October 26, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33

ББК 65

Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в XXI столітті:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава,
26 жовтня 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 2. 55 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в XXI столітті» з:

Vaku State University

Вінницький національний аграрний університет

ВСП «Мукачівський фаховий коледж НУБіП України»

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

Інститут економіки промисловості НАН України

Інститут продовольчих ресурсів НААН

Київський національний торговельно-економічний університет

Київський національний університет технологій та дизайну

Київський університет імені Бориса Грінченка

Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія»

Львівський національний аграрний університет

Львівський національний університет імені І. Франка

Мукачівський державний університет

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Одеський державний аграрний університет

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Сумський державний університет

Сумський національний аграрний університет

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Університет банківської справи

Університет державної фіскальної служби України

Університет митної справи та фінансів

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

**Харківський торговельно-економічний інститут УПА
Харьковский институт ЧАО «ВУЗ» МАУП»
Чорноморський національний університет імені Петра Могили**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; продовольчої безпеки та екологічної політики в сучасному світі; екологічної економіки і сталого розвитку; економіки торгівлі та послуг; економіки природокористування; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; інновацій та інвестиційної діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; публічного управління та адміністрування; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 16. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ SECTION 16. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	7
<i>Закасовска Д. В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В КРАЇНАХ ЄС	7
<i>Кирич Н. Б., Друбиняк М. Ю.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	8
СЕКЦІЯ 17. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 17. FINANCE, BANKING, INSURANCE.....	10
<i>Бутенко В. В., Кублицька В. Ю.</i> СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	10
<i>Болюх Д. А., Іванків В. О., Фірман В. М.</i> ФОНД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ: ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	12
<i>Гвоздєй Н. І.</i> КРИПТОВАЛЮТИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОБІГУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ	13
<i>Губа О. І., Авдєєнкова О. В.</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ	15
<i>Житар М. О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ.....	17
<i>Затока І. І., Дребот Н. П.</i> ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ РЕГІОНУ З МОБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ	18
<i>Івашкова А. О.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	21
<i>Лаврик О. Л.</i> ЗНАЧЕННЯ ТА РОЗУМІННЯ ДЬЮ ДІЛІДЖЕНСА, ЙОГО ПОТРІБНІСТЬ	22

<i>Кирилюк М. С.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	24
<i>Руднік Т. О.</i> ВПЛИВ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	26
<i>Позднякова О. О.</i> СТРАХОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ	28
<i>Пуґач Ю. В.</i> РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: НАПОВНЮВАНІСТЬ ТА КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	30
<i>Шелест О. Л.</i> УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ.....	31
СЕКЦІЯ 18. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО SECTION 18. CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW, PUBLIC INTERNATIONAL LAW	33
<i>Шевчук Н. В.</i> РЕАЛЬНІСТЬ ПРАВА НА ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ.....	33
СЕКЦІЯ 19. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО SECTION 19. CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW, INTERNATIONAL PRIVATE LAW	35
<i>Бельська С. І., Мазур О. Я., Падура А. Я.</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЯК СУБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА	35
<i>Осадчук О. А.</i> КОНЦЕПЦІЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ	37
<i>Рибак І. Ю.</i> ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	39
СЕКЦІЯ 20. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС SECTION 20. ECONOMIC LAW AND PROCESS.....	41
<i>Кривоніс І. Р.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНОЇ ТА PR ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	41

СЕКЦІЯ 21. ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	
SECTION 21. LABOUR LAW AND SOCIAL SECURITY LAW	43
<i>Aytan A. Zamanova</i>	
IMPORTANCE OF LEGAL REGULATION OF WORKING HOURS IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN	43
СЕКЦІЯ 22. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО	
SECTION 22. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW	45
<i>Болховіт А. А.</i>	
ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА КУРС ГРИВНІ	45
СЕКЦІЯ 23. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО	
SECTION 23. ENVIRONMENTAL, LAND AND AGRARIAN LAW	46
<i>Болховіт А. А.</i>	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ	46
<i>Болховіт А. А.</i>	
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	47
СЕКЦІЯ 24. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА	
SECTION 24. CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS	49
<i>Гордієнко Т. С.</i>	
КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ	49
<i>Чабаненко Ю. С., Овдій В. С.</i>	
ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	50
<i>Щебетюк О. Р.</i>	
ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЗОВУ НА МОБІЛІЗАЦІЮ.....	52

Закасовска Д. В.

студентка

Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В КРАЇНАХ ЄС

Під системою пенсійного забезпечення прийнято розуміти сукупність економічних, юридичних та організаційних інститутів та норм, ключовою метою яких є матеріальне забезпечення населення. В Україні таке матеріальне забезпечення провадиться у формі регулярної грошової допомоги, яка призначається у наступних випадках: досягнення пенсійного віку, оформлення інвалідності чи втрата годувальника. На сьогоднішній день в Україні не розроблено універсальної моделі пенсійного забезпечення, що є можливим виключно при використанні індивідуального підходу для певної країни, в залежності від національних та економічних особливостей [4, с. 43-44].

Серед існуючих систем пенсійного забезпечення виокремлюють три основні види, якими є: державне або національне; додаткове та індивідуальні страхові програми. Для європейських держав є притаманним використання універсальних пенсійних систем та страхових програм. Перший вид пенсійного забезпечення є притаманним для Великої Британії, Данії, Ірландії та Швеції, а другий – для Франції, Італії, Німеччини, Іспанії, Греції та країн Бенілюксу. Для перших характерно встановлення більш високої межі пенсійного віку (наприклад, 65 і 67 років для чоловіків і жінок в Швеції), в той час як для других притаманно більш низькі межі [3].

На даний момент новим державам-членам ЄС доводиться вирішувати проблеми підвищення витрат на охорону здоров'я з метою поступового підвищення до середньоєвропейського рівня. Для більшості європейських країн є притаманним функціонування різноманітних систем медичного страхування, які можливо умовно поділити на чотири категорії: додаткові, заміщуючі, дублікатні, обов'язкові. До того ж, можливо виділити приватне та державне. При цьому, в усіх країнах-членах ЄС медичне страхування є добровільним, окрім Нідерландів [2].

Державне медичне страхування також має деякі відмінності в розрізі його фінансування. Так, воно може повністю фінансуватися за рахунок державного бюджету (як у Великобританії та Швеції) або за рахунок внесків до державних страхових фондів, або поєднувати обидва підходи, як у більшості європейських держав. Поряд з цим в деяких європейських країнах значний розвиток отримало і приватне медичне страхування. До них відносяться Франція, Ірландія, Словенія, Німеччина та Іспанія. Впровадження практики приватного медичного страхування сприяє як формуванню відповідального ставлення пацієнта до свого здоров'я, так і підвищенню якості та економічної ефективності медичного обслуговування [1].

Серед ключових напрямів забезпечення ефективного державного управління занятістю населення можливо виділити наступні: отримання та поширення відомостей стосовно стану попиту та пропозиції на ринку праці; створення цілісної системи професійної підготовки та перепідготовки осіб, які не мають постійної роботи чи можуть стати безробітними; функціонування пільгової податкової системи, що сприяє створенню нових робочих місць; розробка і запровадження навчання, що забезпечує конкурентоздатності безробітних на ринку праці; запровадження регіональних стратегій

занятості населення та громадських робіт. Варто зауважити, що саме європейська модель побудови системи громадських робіт сприяє раціональному використанню робочої сили, формуванню тимчасової зайнятості безробітних не лише на регіональному рівні, але й масштабі усієї держави.

Запровадження позитивного європейського досвіду в Україні має враховувати не лише загальні процедури, але й специфіку й унікальність відповідної держави. Однак, незважаючи на різні перешкоди, в Україні борються з безробіттям, розробляють соціально-економічні програми регіонального та загальнодержавного рівня, що сприяють досягненню єдиної мети – забезпечення повної зайнятості населення та підвищення рівня їх життя у цілому.

Список літератури

1. Досвід країн Європи у фінансуванні галузі охорони здоров'я. Досвід для України. URL: https://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/14_reviewbook_uk.pdf. (дата звернення: 09.10.2021).
2. Медичне страхування в Нідерландах. URL: <https://www.nalog.nl/uk/baza-znaniij/chastnym-licam/medicinskoe-straxovanie-v-nierlandax/>. (дата звернення: 09.10.2021).
3. Філіпчук П.В. Системи пенсійного забезпечення: огляд світового досвіду. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Filipchuk.pdf. (дата звернення: 09.10.2021).
4. Чеберяко О. Моделі пенсійного забезпечення: зарубіжна та вітчизняна практика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. № 5. 2020, С. 43-51.

УДК 352/354

Кирич Н. Б.

д.е.н., професор,
професор кафедри менеджменту та адміністрування,
Тернопільський національний технічний
університет ім. Івана Пулюя,

Друбиняк М. Ю.

магістр,
Тернопільський національний технічний
університет ім. Івана Пулюя

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕПУТАТСЬКОГО КОРПУСУ В ОРГАНІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

В умовах адміністративно-територіального реформування зростає складність прийняття управлінських рішень, формування господарської та інших завдань як на державному так і місцевому рівнях. В силу згаданих обставин від органів місцевого самоврядування вимагається не тільки відкритість, прогнозування і врахування перманентних змін у суспільстві, забезпечення зворотного зв'язку зі споживачами послуг, а й тісна взаємодія з громадськістю, націленість на пошук нових ефективних організаційних форм діяльності. Ставиться питання про необхідність впровадження інновацій при прийнятті управлінських рішень в процесі надання публічних послуг на конкурентних умовах.

Актуальність дослідження організації роботи представницьких державних органів та органів місцевого самоврядування зумовлюється постійним збільшенням переліку організаційних проблем, які вирішуються ними та зростанням їх ролі у процесі формування самостійної муніципальної політики.

У вітчизняній та зарубіжній науковій літературі дуже мало приділяється уваги визначенню і дослідженню організації роботи органів не лише місцевого самоврядування та депутатського корпусу, а і добровільних об'єднань територіальних громад (ДОТГ) зокрема [1, с. 208]. На даний час немає єдиних, усталених наукових підходів щодо вирішення цих питань.

В публіцистиці та періодичних виданнях теж бракує інформації, а термін «організація» вживається в різних значеннях, а інколи суперечливо і не зовсім коректно [2, с. 157].

Наприклад, в окремих випадках організація розглядається як об'єктивне явище, притаманне усім керованим соціальним суб'єктам. У такому розумінні вона використовується поряд з поняттям «управління». Так вона визначається як одна із універсальних функцій соціального управління. В іншому, організація розглядається чисто як функція управління [3, с. 60].

Крім усього, термін «організація», наприклад в умовах ДОТГ, можна розглядати в двох значеннях, статичному і динамічному. Організація у статичному розумінні – колектив людей, соціальна група, суспільство, міжнародне об'єднання, у динамічному – певний процес, функціонування, діяльність для досягнення конкретної мети. Отже питання організації не є лише питанням правил або норм. Організація виступає водночас процесом доцільної повсякденної управлінської діяльності.

Говорячи про внутрішньо-організаційну діяльність представницького органу, маємо на увазі роботу щодо впорядкування структурно-функціональних аспектів організації роботи системи органів місцевої ради, механізм прийняття рішень – проведення засідань постійних, робота тимчасових контрольних комісій, президії (колегії) ради, пленарних засідань ради. Коли ж йдеться про зовнішню організаційну діяльність, маються на увазі організацію взаємозв'язків (взаємовідносин) представницького органу з іншими суб'єктами, їх вплив на об'єкти та суб'єкти управління, в результаті чого утворюється певне зовнішнє організаційне середовище. Тут вплив (управління) здійснюється директивно або в порядку взаємоузгодження системи взаємозв'язків керівного органу і керованого суб'єкту, процесу, щодо якого радою приймаються рішення.

На кожному етапі розвитку місцевого самоврядування організаційні форми удосконалюються, в одному випадку окремі функції втрачають свою актуальність і зникають, з'являються нові.

У процесі роботи депутатського корпусу, органу місцевого самоврядування на місцях теж використовується безліч різноманітних форм роботи. Ми акцентуємо увагу на відносно спільних для всіх рад органів місцевого самоврядування типових організаційних формах діяльності. Слід зазначити, що для окремих місцевих рад характерні специфічні організаційні форми, такі як засідання обласних та районних рад, не властиві міським радам, або апаратні наради, які більш характерні для міських рад великих міст. У цьому процесі можуть мати місце засідання президій чи зборів громадських формувань, які можуть розглядати не лише господарську проблематику, а навіть міжнародних відносин у якій зацікавлені місцеві ради.

Для прикладу, серед нових форм роботи органів місцевого самоврядування можна назвати міжнародні зв'язки, які здійснюються на правовій основі шляхом підписання угод (договорів) про співробітництво (про поріднення, братерство, партнерство, дружбу і взаємодопомогу, спільну діяльність тощо), в яких закріплюються мета та основні завдання і організаційні форми такої взаємодії [4, с. 262].

До речі, організаційні форми такого співробітництва можуть отримувати своє закріплення в угодах про встановлення співробітництва на перспективу, та можуть утверджуватися в процесі практичної діяльності договірних сторін, створюючи систему якісно нових відносин місцевих органів влади, громадян, громадських формувань, юридичних осіб, господарюючих суб'єктів різних форм власності в різноманітних країнах світу відповідно до законодавства України.

Новою організаційною формою роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування є засідання депутатських фракцій у радах, обраних за пропорційною системою, та депутатських груп і фракцій у сільських та селищних радах. На даний час

організаційно-економічних механізмів співпраці з громадськими об'єднаннями поки що не відпрацьовані.

Отже, можна зробити висновок, що на даний час засідання депутатських фракцій стали важливою організаційною формою взаємовідносин та роботи депутатського корпусу органу місцевого самоврядування, оскільки вони є важливими суб'єктами визначення мети, виявлення проблем та розробки і прийняття рішень.

Список літератури

1. Баймуратов М. А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине : монография / М. А. Баймуратов, В. А. Григорьев. – Одесса : Юрид. лит., 2003. – 248 с.
2. Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні : монографія / О. Ю. Лялюк. – Х. : Право, 2008. – 288 с.
3. Ярічевська Л. В. Організаційно-правові основи місцевого самоврядування (порівняльний аспект) / Л. В. Ярічевська // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. – Х., 2003. – Вип. 6. – С. 57–63.
4. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів : монографія / за ред. Ю. М. Тодики. – Х. : Право, 2009. – 540 с.

**СЕКЦІЯ 17
SECTION 17**

**ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ
FINANCE, BANKING, INSURANCE**

УДК 336.14.

Бутенко В. В.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Кублицька В. Ю.

студенка 2 курсу (магістр) спеціальності фінанси,

банківська справа та страхування

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

**СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ
СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Державна політика у сфері бюджетних видатків займає вагомe місце у процесі регулювання економічного розвитку країни. Збалансований підхід щодо планування видатків бюджету є важливим інструментом для провадження дієвої соціально-економічної політики. Сучасні виклики і обмежені фінансові можливості держави потребують визнати об'єктивною необхідністю формування гідного соціального захисту як пріоритетний напрям в державній політиці реалізації найважливіших суспільних потреб. На сьогодні дослідження і аналіз фінансового забезпечення соціального захисту потребує вдосконалення і подальшого реформування.

У Конституції України соціальний захист визначено як право громадян на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом. Соціальний захист в Україні визначається як система державних гарантій щодо забезпечення прав громадян на соціальну допомогу і підтримку: право на працю, освіту, житло, відпочинок, безпечне довкілля, охорону здоров'я, достатній життєвий рівень, безпечні умови праці, заробітну плату, не нижчу за мінімально встановлені стандарти, надання матеріальної допомоги жінкам у період вагітності і пологів, допомоги у зв'язку з народженням дитини, допомоги на догляд дитини до досягнення нею

трирічного віку, а також допомоги на дітей, які з тих чи інших причин позбавлені батьківського догляду і перебувають під опікою чи піклуванням, допомоги на дітей самотнім матерям, а також державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям залежно від майнового стану та сукупного доходу сім'ї та інші соціальні права людини[1]. Державою захист надається через встановлені в законодавчому порядку соціальні гарантії та економічний механізм їх реалізації.

В Україні триває процес перебудови державних фінансів, започаткований в 2014–2015 рр. у напрямі їх децентралізації. Відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні основними повноваженнями органів місцевого самоврядування базового рівня у сфері соціального захисту населення визначено забезпечення розвитку об'єктів соціального та культурного призначення та надання соціальної допомоги через територіальні центри[2].

Розподіл видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення між державним бюджетом та бюджетами органів місцевого самоврядування в Україні впродовж 2016–2020 рр. представлено у табл. 1.

Таблиця 1

**Видатки державного та місцевих бюджетів на
соціальний захист та соціальне забезпечення в Україні, млрд. грн**

Видатки	2016	2017	2018	2019	2020
Державного бюджету	152,0	144,5	164,0	219,0	323,0
Місцевого бюджету	106,4	141,2	145,4	103,2	24,0
Зеденого бюджету	258,4	286,0	309,4	322,2	347,0

Джерело: складено автором за даними [3]

Дані табл. 1 свідчать, що розподіл видатків Державного та місцевих бюджетів України на соціальний захист та соціальне забезпечення за аналізований період здійснюється нерівномірно. В Україні сформована переважно централізована система соціального захисту населення, про що свідчить особливо 2020 рік, де співвідношення у зведеному бюджеті країни видатків державного і місцевих бюджетів на соціальний захист та соціальне забезпечення. У зв'язку з цим слід зазначити, що органи місцевого самоврядування наділені більш широкими повноваженнями щодо фінансового забезпечення соціального захисту населення, водночас, мають обмежені власні джерела і залежать від трансфертів з державного бюджету, частка яких у доходах місцевих бюджетів із року в рік збільшується.

В сучасних умовах фінансове забезпечення на соціальний захист населення в Україні з кожним роком збільшується, одночасно бюджет держави також перебуває обмеження враховуючи доцільність виконання політики оптимального податкового навантаження на суб'єктів господарювання. Тому вдосконалення фінансового забезпечення системи соціального захисту населення потребує стимулювання державою багатоканального фінансування, активізації спрямування фінансових потоків суб'єктів господарювання в соціальну сферу.

Одночасно з вирішенням актуальних проблем фінансового забезпечення соціального захисту населення нагальною є реалізація державної політики зростання політики доходів населення, що сприятиме підвищенню платоспроможного попиту в країні, знизить потреби у соціальному захисті та прискоренню соціально-економічного розвитку України, що є перспективою подальших досліджень.

Список літератури

1. Лисяк Л.В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи. *Серія «Економіка»*. Дніпропетровськ 2017 Вип. 11(1), С. 23-30
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення 10.10.2021)
3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index> (01.10.2021)

УДК 369.04

Болюх Д. А.

студентка бакалаврату групи УФФ-42с,
Львівський національний університет імені І. Франка,

Іванків В. О.

студентка бакалаврату групи УФФ-42с,
Львівський національний університет імені І. Франка,

Фірман В. М.

к. т. н., доцент,

Львівський національний університет імені І. Франка

ФОНД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ: ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

У сучасних умовах важливим є право громадян на соціально-економічний захист з боку держави. Конституцією України гарантується право всіх громадян на працю, а також на належні, безпечні і здорові умови праці [1]. У процесі трудової діяльності громадяни мають право на фінансову підтримку в разі втрати працездатності (повної, часткової чи тимчасової), втрати годувальника, безробіття з незалежних від нас обставин, старості та інших випадків передбачених законодавством. Соціально-економічний захист забезпечується через Фонд соціального страхування України.

Фонд соціального страхування України є органом, який здійснює керівництво та управління загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та медичним страхуванням, провадить акумуляцію страхових внесків, контроль за використанням коштів, забезпечує фінансування виплат за цими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування та здійснює інші функції згідно із затвердженим статутом [2].

У сфері соціального страхування виникають фінансові відносини між роботодавцями, найманими працівниками та Фондом соціального страхування. Головна мета Фонду – забезпечення належного рівня життя людей, які сплачували Єдиний соціальний внесок протягом своєї трудової діяльності [3, с. 152]. Основними завданнями даного Фонду відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» є:

– реалізація державної політики у сферах соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, медичного страхування;

– надання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг відповідно до цього Закону;

– профілактика нещасних випадків;

– здійснення перевірки обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності застрахованим особам, у тому числі на підставі інформації з електронного реєстру листків непрацездатності;

– здійснення контролю за використанням роботодавцями та застрахованими особами коштів Фонду;

– аналіз та прогнозування надходження коштів від сплати єдиного внеску [2].

Варто зазначити, що в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування є чимало проблем, які пов'язані об'єктивними причинами, зокрема: значною соціальною диференціацією населення і великим розривом у рівнях доходів мешканців різних регіонів; недосконалий захисту найменш захищених верств населення; недостатнім рівнем бюджетної допомоги, яка б мала спрямовуватися на розвиток системи соціального страхування України; низьким рівнем добробуту населення на фоні значного рівня безробіття;

недостатньою інформованістю населення щодо діяльності страхових фондів та використання страхових внесків; браком відкритості у діяльності страхових фондів тощо [4; 5].

Для вирішення вищезазначених проблем, на нашу думку, необхідно вжити ряд заходів. Серед них: удосконалити структуру управління фондом соціального страхування, що дозволить забезпечити його більш ефективне функціонування; вжити дієвих заходів з детінізації заробітної плати та підвищення рівня середньої за робітної плати [4, с. 127, 128].; продовжувати трансформацію системи загальнообов'язкового соціального страхування за рахунок використання цифровізації послуг та інші.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що Фонд соціального страхування України надає фінансову та соціальну допомогу громадянам, шляхом надання необхідних консультацій, сприяння у створенні та реалізації ефективної системи управління охороною праці. Фонд здійснює заходи, які спрямовані на запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням та на усунення загроз здоров'ю працівників, які можуть бути спричинені надзвичайними ситуаціями в процесі трудової діяльності.

Список літератури

1. Конституція України : Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вер. 1999 р. № 1105-XIV/. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
3. Ковалевич Д. А. Проблеми Фонду соціального страхування в сучасних умовах. *Вісник Чернівецький торговельно – економічний інститут КНТЕУ*. 2020. Вип. I-II (77-78). С. 149-159.
4. Зеленська М. В., Завада О. Г. Роль загальнообов'язкового державного соціального страхування в державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 123–129.
5. Кречотень І. М. Проблеми розвитку системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 4. С. 80-84.

УДК 336.745

Гвоздєй Н. І.

канд. екон. наук, доцент кафедри
фінансів, обліку та економічної безпеки,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

КРИПТОВАЛЮТИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ОБІГУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ

Світова банківська система неоднозначно ставиться до криптовалют, особливо стабільності їх відповідності поняттям грошових засобів. Навіть країни, де частка світового виробництва криптовалют складає більше 50% намагаються починати здійснювати контроль. Несподівана заборона центробанком Китаю первинного розміщення криптовалют та заборона криптовалютних бірж на початку вересня 2017 р. призвела до того, що на світовому ринку криптовалют стався грандіозний обвал, внаслідок чого курс біткоіна впав до позначки 3,0 тис. дол. США, втративши за декілька тижнів 40% власної вартості. Дані дії сприяли створенню криптовалютних бірж в інших розвинених країнах, в т.ч. Японії. Нині, цифровий обмін криптовалютами здійснюється на таких світових біржах, як «Bitfinex», «Poloniex», «Kraken», «Shapeshift», «Changelly», «CNBTC», «Bitsquare», «Bittrex», «BitMEX», «BTER», «Yobit», «CoinExchange», «LiteBit», «Btc Markets» тощо [1].

В Україні перші намагання законодавчо пояснити операції з криптовалютами з'явилися в 2014. НБУ опублікував роз'яснення «Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin». В даному документі НБУ розглядав «віртуальну валюту/криптовалюту» Bitcoin як грошовий сурогат, який не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства. Пізніше дане

роз'яснення було відкликано. Того ж року був виданий лист НБУ № 29-208/72889 від 08.12.2014 року (наразі втратив актуальність), згідно з яким операції з «віртуальною валютою/криптовалютою «Bitcoin» відносяться до операцій з торгівлі іноземною валютою. Також визначається, що біткоїн є грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальної вартості, а діяльність з купівлі-продажу біткоїн за долари США або іншу іноземну валюту має ознаки функціонування так званих «фінансових пірамід». 09.11.2016 року НБУ схвалив дорожню карту «Cashless economy», в якій згадується впровадження Блокчейну в Україні. У зв'язку з цим деякі державні реєстри планується перевести на технологію Блокчейн. 30.11.2017 року відбувається спільна заява НБУ та Нацкомфінпослуг щодо статусу криптовалют в Україні, згідно з якою криптовалюта не може бути визнана грошима, валютою або законним платіжним засобом, не є валютною цінністю, електронними грошима, цінним папером [2].

Таким чином, криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом. Також 19.06.2018 року було опубліковано лист Держспецзв'язку № 04/02/02-1909, який визначив, що майнінг криптовалют не відноситься до ліцензованих видів послуг. Хоча, Національний банк наприкінці 2016 р. розпочав дослідницький проект для можливого запровадження «e-гривні» – національної валюти на основі технології блокчейн, яка може дозволити мінімізувати транзакційні витрати на переказ грошей від одного учасника платіжного ринку України іншому та водночас проводити їх з практично миттєвою швидкістю. Наразі вивчення цієї можливості в рамках даного проекту триває, але в найближче десять років серйозні зрушення відбуватись не будуть [3; 4].

В нинішній ситуації можна виділити наступні негативні моменти, що існують при впровадженні цифрових грошей на території України: використання віртуальних валют для нелегальних транзакцій, торгівлі наркотиками, зброєю тощо; експансійне проникнення на внутрішній ринок іноземних фінансових установ внаслідок загострення конкуренції та втрати ринкових позицій національними фінансовими установами, що може спровокувати втрату монетарного суверенітету країни; втрата державної монополії на емісію грошей; зменшення сеньйоражу центрального банку; зменшення попиту на національну валюту, що зумовлює її знецінення (а можливо, навіть відмову на користь іноземної) та зміну швидкості обігу, що ускладнює процес визначення швидкості обігу грошей та здійснення грошово-кредитного регулювання; використання криптовалюти в розрахунках за товари та послуги автоматично зменшує на той самий обсяг їх обслуговування національною валютою; неможливість проведення ефективної грошово-кредитної політики, оскільки істотна частка грошової маси перебуватиме поза контролем регулятора; зменшення рівня впливу або усунення фінансових посередників тощо. До інших проблем, пов'язаних з обігом криптовалют в Україні, слід віднести: повну анонімність процесу транзакцій; високий рівень коливання ціни криптовалют; невизначеність об'єктивної цінності криптовалют, що має бути виражена в реальних товарах і послугах; постійне протистояння між емісією та реальним попитом на віртуальну валюту; відсутність державного гарантування, що унеможлиблює безпечне накопичення криптовалюти; нульова внутрішня вартість, що означає можливість перетворення віртуальної валюти на «фінансову бульбашку».

Отже враховуючи вищесказане можна зробити висновки: заборона займатись операціями на біржах криптовалют підприємствам, а також фінансовим установам, хоча фактично це може лише бути на папері, бо в технічному плані неможливо; більш чітке правове регулювання понять криптовалют та способів їх отримання з метою подальшого аналізу визначення долі даного напрямку; дотримання нейтралітету в найближчі роки від радикальних дій стосовно ринку криптовалют; модернізація сучасної банківської електронної системи зі здійснення розрахункових операцій, з метою утримання контролю над ринком грошових засобів.

1. Зозуля Н. Криптовалюта в Україні та світі: регулювання, правовий статус та оподаткування / «Українське право» URL: http://ukrainepravo.com/scientific-thought/legal_analyst/kryptovalyuta-v-ukrayini-ta-sviti-regulyuvannya-pravovyy-status-ta-opodatкування.

2. Постанова Правління НБУ №481 від 27.12.2007 / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-08>.

3. Гладких Д.М. Відділ фінансової безпеки Національний інститут стратегічних досліджень/URL:http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Glakhir_bitcoin-34ba8.pdf.

4. Нагорняк І. О. Правове регулювання криптовалюти в країнах ЄС. Одеса, 2018. 47 с.

УДК 336.743

Губа О. І.

к.е.н., доцент,
декан факультету управління,
Університет митної справи та фінансів,

Авдєєнкова О. В.

студент 1 курсу магістратури,
фінансового факультету
Університету митної справи та фінансів

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Інтеграція України у світове співтовариство вимагає оптимізації та вдосконалення функціонування внутрішнього валютного ринку як механізму забезпечення взаємозв'язку між вітчизняною та світовою економікою.

Стану валютного ринку в Україні необхідно приділити достатньо уваги, адже із початку 2021 року намітилася тенденція до зростання інфляції, що викликає знецінювання національної валюти. Така ситуація з інфляційними процесами зумовлена, насамперед подорожчанням продовольчих товарів та палива у світі, а також високим споживчим попитом в Україні.

Варто зазначити, що основною проблемою чинного законодавства, що регулює валютний ринок в Україні є його складність та не достатня прозорість. Валютну сферу регулює надто велика кількість нормативно-правових актів, їх налічується 108 і така ситуація створює безліч перешкод для нормального функціонування валютного ринку [1].

На валютний курс здійснюють вплив низка факторів, які можна поділити на короткострокові, довгострокові та надзвичайні фактори. Серед довгострокових факторів одним із важливих є валютна політика держави та ступінь довіри до валюти. Суттєвий вплив на валютний курс спричиняє темп інфляції (рис. 1).

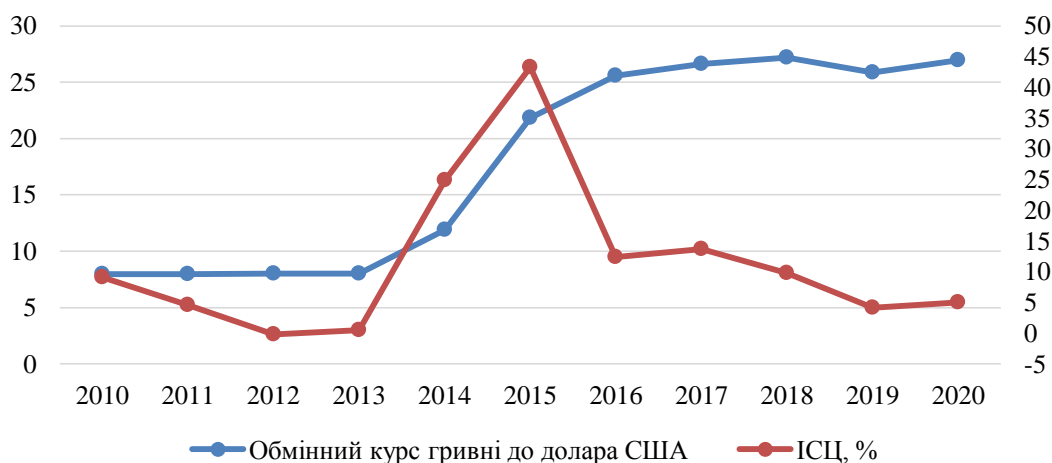

Рис. 1. Залежність динаміки обмінного курсу гривні до долара США від індексу споживчих цін за 2010-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [2, 3]

Найбільший вплив інфляція здійснює на валютний курс на базі експортних цін. При підвищенні темпів інфляції в країні знижується курс її валют.

Зовнішньоторговельний баланс, який являє собою сальдо між сумарним експортом та імпортом країни також має тісний зв'язок із валютним курсом (рис. 2).

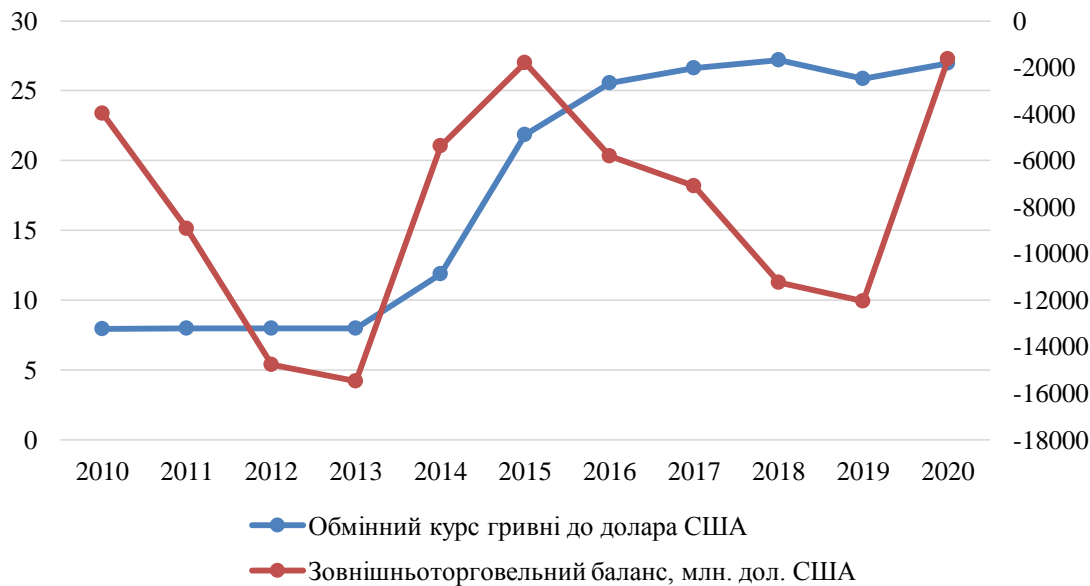

Рис. 2. Залежність динаміки обмінного курсу гривні до долара США від зовнішньоторговельного балансу за 2010-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [2, 4]

Виходячи із вищезазначеного, якщо в структурі зовнішньоторговельної діяльності країни переважає експорт, відбувається приплив іноземної валюти в країну, як результат збільшення попиту на національну та зростання обмінного курсу національної валюти.

На стан валютного ринку також негативно впливає рівень тінізації економіки, що позбавляє його великої кількості ресурсів, а також знижує ефективність застосовуваних НБУ монетарних та валютних регулятивних заходів. Нажаль, остаточно подолати проблему тіньового ринку не під силу навіть країнам з добре розвинутою законодавчою базою, однак в таких країнах тіньовий ринок є набагато меншим і, саме тому, не здійснює такого серйозного впливу на бюджетні надходження і валютний курс.

Ще однією, не менш важливою проблемою валютного ринку України є доларизація вітчизняної економіки, яка тісно пов'язана із процесами інтернаціоналізації виробництва та валютно-фінансовою глобалізацією, що унеможливує остаточно вирішення даної проблеми.

Стан валютного ринку є важливим елементом стабільної економіки держави та одним із ключових індикаторів фінансової стабільності кожної економічної системи. Процеси, що здійснюють негативний вплив на валютний ринок так чи інакше впливають на стан економіки держави.

Для подолання негативного впливу факторів на розвиток валютного ринку, Національний банк повинен ініціювати проведення інфляційного таргетування, удосконалювати монетарну політику, оскільки прозорість монетарної політики буде забезпечувати низькі інфляційні очікування, проводити валютні інтервенції, що будуть спрямовані на стабілізацію національної валюти та підвищувати до неї довіру населення.

Список літератури

1. Москалюк Н. П., Чернявська К. В. Валютне регулювання в Україні в умовах інтеграції до ЄС. *Макроекономічне оцінювання публічного сектору в антикризовому управлінні*. Київ : КНЕУ, 2019. С. 102–124.

2. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. Національний Банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart>
3. Індекс споживчих цін. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Зовнішньоторговельний баланс України. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 338.763

Житар М. О.

д.е.н., доцент,
професор кафедри фінансів та економіки
Київського університету імені Бориса Грінченка

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Основними макроекономічними передумовами щодо валютної лібералізації є необхідність становлення й зміцнення національного банківського сектору, мотивування до підвищення рівня капіталізації й фінансової надійності банків України. У свою чергу, певна неконтрольованість розростання різних філій для іноземних банків може своєчасно спричинити перерозподіл ринку значних корпоративних суб'єктів й визначення такими банками щодо контролю над дієвими сферами діяльності. У свою чергу, суттєво обсяги фінансування малого й середнього бізнесу, не відповідають існуючим соціально-економічним інтересам нашої держави [1].

Ідентифікація причин й наслідків щодо функціонування проблемних точок у банківському секторі на вітчизняному ринку фінансових послуг сприяє представленню ключових завдань для вирішення представленої проблеми шляхом:

- «прозорості» власності в банківському секторі країни;
- значне підвищення ефективності організації банківського нагляду;
- результативність механізмів санації, проведення реорганізації й ліквідації банків, а також системи захисту соціально-економічних інтересів для вкладників.

Таким чином, проблемні банки насамперед є більш спекулятивними, адже встановлення маржі у процесі обміну валют є максимальними, що веде до різних дестабілізуючих чинників вітчизняного ринку й стимулює НБУ, що активізує правила для валютного регулювання. Отже, розвиток фінансової архітектури національної економіки супроводжується досить активним припливом іноземного капіталу у банківську сферу. Процес лібералізації у доступу на внутрішній ринок значно вплинула на те, що саме в Україну прийшли як іноземні банки не значні за розміром, так й потужні транснаціональні банківські групи.

Потреба у залученні іноземного капіталу до національної банківської системи зумовлено насамперед об'єктивними потребами: стійкістю розвитку фінансової архітектури; зростанням рівня кредитування національної економіки як важливої основи для структурно-функціональних зрушень; розширенням переліку представлених банківських послуг й підвищення їх якості; сприяння зниженню рівня ставок по кредитах й збільшенні терміну кредитування; підвищення рейтингу України у фінансових відносинах та збільшення розмірів іноземних інвестицій до національної економіки.

Враховуючи представлені масштабні внутрішні й зовнішні завдання, які виникають в сучасних умовах перед вітчизняною економікою, не доцільно втрачати потенціал щодо використання ресурсів іноземних банків з метою забезпечення соціально-економічного відтворення. У процесі обмеження внутрішніх джерел для фінансування, насамперед за визначеними внутрішньобанківськими напрямками, є важливою умовою для пом'якшення різних ресурсних обмежень національної економіки, процес збалансування платіжного балансу та відновлення кредитування бізнесу

Можливість для сприяння забезпечення розширення саме іноземного капіталу в банківському секторі насамперед потребує від нашої держави досить системного ставлення до такого процесу. Таким чином, міжнародний досвід свідчить, що саме для ефективного регулювання динамічного процесу зростання залучення лише іноземних банків доцільно конкретно визначати мотиви для їх поступового входження в економіку України, а саме:

- прагнення захоплення нових ринків й отримання високого прибутку;
- сприяння використанню зростаючого потенціалу для розвитку ринку різних роздрібних банківських послуг у тих країнах, що можуть володіти значним потенціалом саме внутрішнього попиту;
- актуальність процесу фінансового супроводження й обслуговування бізнес-структур із тими країнами-інвесторами, щодо формування умов експорту їх прибутків;
- сприяння ефективному використанню можливостей з метою розширення бізнесу на засадах адаптації накопиченого досвіду із більш сприятливого регулюючого соціально-економічного середовища в Україні [2-3].

Таким чином, державна політика не повинна бути бар'єром для динамічного руху капіталу, а насамперед має бути орієнтована на поступову реалізацію існуючого потенціалу, який визначає такий процес. Отже, ефективна стратегія для публічного управління таким динамічним процесом передбачає більш максимальну активізацію бізнес-процесу для інтеграції іноземних банків у відповідне фінансово-економічне середовище України, цим самим орієнтуючи їх на безпосередню реалізацію національних пріоритетів. Ключовим завданням для ефективного регулювання діяльності саме іноземних банків повинна бути забезпечена оптимальність для використання їх ресурсів й зміна чітких акцентів щодо сприяння реалізації адміністративних важелів стримуючи цим самим експансію іноземного банківського капіталу на засадах зміцнення конкурентоспроможності фінансової архітектури України.

Список літератури

1. Фінансова архітектура економіки України в умовах глобальних трансформацій: монографія / М. О. Житар. – Чернівці : ЧНТУ, 2020. – 352 с.
2. Житар М.О., Ясентюк А.С. Особливості функціонування банківської системи України в умовах пандемії COVID-19. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2021. № 1. С.113-125.
3. Житар М.О. Концептуальні засади удосконалення механізму управління прибутком банку / *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*, 2017. № 2. С. 167-179.

Затока І. І.

здобувач 4-го курсу освітнього ступеня «бакалавр»,
Університет банківської справи,

Дребот Н. П.

к. е. н., доцент кафедри
фінансового консалтингу та банківництва,
Університет банківської справи

ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ РЕГІОНУ З МОБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Сучасний етап економічного і соціального розвитку України. Формування ринкової економіки передбачає створення соціально орієнтованої економіки, що позначає переорієнтацію всього виробництва на попит споживача. Але цей процес буде протікати одночасно не у всіх регіонах і не на всіх підприємствах, оскільки має величезну нерівність серед її суб'єктів, в силі різноманітних природних-географічних факторів, правильно обраних стратегій розвитку.

Для забезпечення макроекономічної рівноваги і стабілізації регіонів важливе значення має здійснення державної регіональної фінансової політики, це є забезпечення збалансованого зростання фінансових ресурсів у всіх ланках фінансових систем регіону і виконання його соціально-економічних програм, що ставлять своєю цілю зростання рівня і якості життя населення. Таким чином, фінансові ресурси перетворюються в основну умову існування економічного суб'єкта і фактор, від наявності котрого залежать від реалізації цілей і завдання [1].

Особлива роль регіону як об'єкта економічних перетворень і своєчасно як суб'єкт здійснення сучасної економічної політики, що узгоджується з політикою державного рівня, обумовлена тим, що регіональна система являє собою відокремлену частину економіки країн, в рамках, якої здійснює власне відокремлений повний цикл виробництва.

«Регіон» – специфічна територіально-економічна цілість, що має адміністративно-господарські межі, що визначаються його географічним положенням, і характеризує спільність природного-ресурсного, економічного та інших видів потенціалу, елементи, які взаємодіють між собою в процесі суспільного виробництва. В рамках регіональної економіки як науки вчать не тільки внутрішні процеси, що протікають в економічній системі регіону, а й взаємодія з іншими системами, і вищого рівня, і іншими регіонами. Тому представлено доцільне дослідження проблематики ресурсного забезпечення економічного об'єкта з точки зору закритої та відкритої економічної системи» [3].

Розглянемо регіональне ресурсне забезпечення як систему, тобто ресурсний обмін між регіонами відсутній або незначний. Розгляд регіонів як закритої економічної системи спрямований на вивчення внутрішніх ресурсів потужностей як єдиного цілого, визначення концептуальних шляхів, методів і механізмів їх мобілізації для підвищення ефективності використання регіонального економічного потенціалу. Внутрішні ресурси регіону, це безпосередньо локалізовані на його території, по суті, представляють свою ресурсну базу економіки даної освіти і в багатьох визначають характер і тип економічних відносин.

Дана модель виходить з того, що населення частину доходів зберігає в грошовій формі і через фінансові ринки вони перетворюються в інвестиції. Також не всі товари, що випускаються фірмами, реалізуються негайно, внаслідок чого утворюються запаси і розглядаються як в запаси товарно-матеріальних цінностей. Значним фактором економічного кругообігу являється справедливість.

Фінансові ресурси складніше класифікувати як внутрішні, особливо з прискоренням процесу фінансової глобалізації, зростанням ємності міжнародного фінансового ринку, а також з непрозорістю частини фінансових потоків в регіонах. Звідки теоретично до внутрішніх фінансових ресурсів можна віднести ресурси, отримані від економічної діяльності будь якого виду в регіоні [2].

Макроекономічні потоки (загального продукту, доходів і витрат) регіонів щільно переплітаються з аналогічними потоками інших регіонів. Ринкова економіка в чистому вигляді практично не зустрічається в сучасному світі. Під нею слід розуміти, або змішану економіку з мінімальною присутністю держави і максимальним впливом ринку [1].

Зовнішньоекономічні зв'язки виявляють різноманітне залучення на по статтям доходів і витрат, їх обсяги зростають, коли в інших регіонах складається сприятлива кон'юнктура, здатна інтенсифікації експортно-імпортних операцій. У той же час в окремі періоди, коли регіони або країни-партнери переживають економічну кризу, їх фінансові потрясіння по каналах зовнішньої торгівлі і ринку капіталів можуть викликати також кризові події в регіоні, що позначиться на погіршенні фінансового стану підприємств експортно-орієнтованих.

Ринкова економіка в чистому вигляді без елементів планування і компетентного державного регулювання тільки на етапі економічного розвитку і накопичення первинного

капіталу. Надалі такий тип економіки може нашкодити і повністю зруйнувати отримані економічні переваги, а також викликати заворушення в державі.

Такими чином, важливими умовами сталого розвитку економіки являються, з одного боку, конкурентоспроможність її структурують секторів; а з іншого - рівновага між цими секторами. Порушення цих умов веде до одного з двох варіантів: або до утворення декількох паралельних існуючих інституційних оформлених укладів; або до штучного перерозподілу ресурсів від регіонів і секторів хворих до успішних, що викликає уповільнення розвитку всіх економік.

Практика показує, що регіони як суб'єкти економічної ефективності конкурують один з одним за двома напрямками:

- конкуренція за залучення ресурсів (факторів виробництва);
- конкуренція моделей розвитку.

Конкуренція за залучення ресурсів, це перш за все, конкуренція за державні ресурси - за кошти державного бюджету, за підтримку на державному рівні. Така конкуренція не створює багатства нації, а позбавляє перерозподіляє вже створене. Тому від конкуренції для державний ресурс регіони повинні переходити до конкуренції для бізнесу, який платить податки і створює робочі місця, а для людей, які працюють, отримують заробітну плату, витрачають її в регіоні, тим самим створюються умови для розвитку бізнесу [2].

Створення ефективної системи доходів регіону - робота дуже складна. Основними принципами побудови системи доходів регіону для підтримки стабільності фінансового забезпечення повинні бути:

- мобілізація доходів до бюджетної системи завдяки зовнішніх прямих замовлень, тобто замовлень, де об'єкт оподаткування - дохід, земля, майно і капітал;
- використання непрямих замовлень лише у формі акцизів з метою обмеження споживання окремих видів товарів, можливостей виробника-монополіста в отриманні необґрунтовано високих доходів, а також для оподаткування предметів розкоші, захисту власного виробника;
- застосування при замовленні обґрунтованої диференціації ставок податку в залежності від виду діяльності і масштабу одержуваного прибутку або доходу;
- джерела надходження повинні бути диференційовані чим різноманітніше джерела, тим менше ймовірність, того що бюджет постраждає від несподіваного зниження надходжень;
- збільшення видатків пропорційно зі зростанням доходів бюджету - це гарантуватиме збалансованість бюджету за умов економічних умов у державі;
- прогнозована і стійка система надходжень, яка, в свою чергу, вимагає прийняття економічно вигідних автоматизованих систем збору статистичної інформації [3].

Виконання цих принципів дозволяє регіональній владі володіти реальною інформацією про прогнозовані доходи з метою найбільш ефективного формування політики держави в галузі видатків бюджетних коштів.

Пропорції розподілу фінансових ресурсів і їх планомірного використання на цілі намічаються за допомогою фінансового планування. Загальна фінансова політика регіону спрямована на поєднання фінансового забезпечення виконання поточних завдань і програм регіону, здійснення середніх і довгострокових програм розвитку, на підвищення фінансової самозабезпеченості регіону, на розвиток фінансових показників, на поліпшення інвестиційного та підприємницького клімату, на виконання всіх фінансових показників зобов'язань регіону.

Фінансово-економічна криза дозволяє по-новому ставитися до територіальної економічної політики. Нестабільність і спад виробництва обіцяють шукати і реалізовувати всі доступні методи для забезпечення власного економічного зростання і збільшення фінансових ресурсів як основної цілої для обігу фінансової стійкості. Чим вище рівень

освоєння регіону і його економічного розвитку, тим більшу роль в його ресурсному розвитку з точки зору формування спеціалізації відіграє мобільні ресурси.

Список літератури

1. Бречко О.В. Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону. Київ, 2020. 562 с.
2. Стеченко Д.М. Управління регіональним розвитком: навч. посібник. К.:Вища школа, 2020. 524 с.
3. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави: суть, склад, структура. *Фінанси України*. 2021. № 3. С. 16 – 24.

УДК: 336.14: 336.5.02

Івашкова А. О.

студентка, спеціальність «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Бюджетні видатки мають вагомe значення для будь-якої країни світу, і Україна не є виключенням. Регулювання економіки, фінансування різних державних соціальних програм, розвиток міжнародних відносин та інших сфер діяльності держави відбувається через витрачання бюджетних коштів.

Зважаючи на таку важливу роль, яку відіграють видатки державного бюджету в забезпеченні функціонування держави, доцільно приділити увагу розгляду їх динаміки за останні роки та ідентифікації проблем організаційного, правового й структурного характеру, що виникають і проявляються в процесі виконання видаткової частини державного бюджету.

Проаналізувавши видаткову частину державного бюджету України за період з 2017 по 2020 роки, можна сформулювати такі основні проблеми витрачання бюджетних коштів:

1. Обсяг видатків, які спрямовуються на обслуговування державного та гарантованого державною боргу з кожним роком збільшується, через що страждають інші напрями використання коштів. Так, якщо в 2017 році обсяг видатків на обслуговування державного та гарантованого державною боргу складав 110 456 млн грн., то в 2020 році – 119 719 млн грн. [2].

2. У кожному році досліджуваного періоду частка видатків, які спрямовуються на соціальний захист і соціальне забезпечення, значно переважає частку видатків на економічну діяльність. Так, у 2017 році частка видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення складала 17,2 %, а на економічну діяльність – 5,5 %; у 2018 р. відповідно, : 16,6 % та 6,5 %; у 2019 р.: 20,3 % та 6,7 %; у 2020 р.: 25,1 % та 13,1 % [1; 2].

3. При дослідженні структури видатків державного бюджету України за функціональною класифікацією станом на кінець 2020 року було виявлено, що доволі низька частка державних видатків спрямовується на: охорону здоров'я (9,7%), освіту (4,1%), житлово-комунальне господарство (0,007 %), духовний та фізичний розвиток (0,8%) [2].

4. Мають місце також проблеми організаційного характеру, зокрема:

– дублювання функцій органів зовнішнього та внутрішнього державного фінансового контролю при проведенні фінансового аудиту, що призводить до зменшення ефективності проведеної роботи;

– недостатня кількість зовнішніх перевірок тих організацій, підприємств та установ, які утримуються за рахунок державних коштів, що не дозволяє своєчасно виявляти й усувати порушення бюджетної дисципліни.

Зважаючи на ідентифіковане вище коло проблем, з метою зниження їх актуальності доцільно:

1. Збільшити видатки на економічну діяльність і, перш за все, спрямувати їх на фінансування підприємств обробної промисловості, де створюється висока додана вартість. Це пов'язано з тим, що в Україні наявна велика кількість високоякісної сировини, яка експортується за кордон, а після її переробки імпортується назад до України у вигляді готової для споживання продукції, в якій частка доданої вартості значно вища, ніж в експортованій сировині. У зв'язку з цим Україна постійно потребує додаткових валютних ресурсів для здійснення платежів за імпортом, які не покриває експортна валютна виручка. Це призводить до державних валютних запозичень та зростання державного боргу. Саме тому так важливо вкладати кошти в обробну промисловість.

2. Більш активно впроваджувати принципи самозабезпечення і самофінансування в діяльність підприємств, установ і організацій, що знаходяться на бюджетному фінансуванні, тим самим зменшуючи обсяг бюджетних видатків на їх утримання.

3. Збільшити витрати на освіту, житлово-комунальне господарство, охорону навколишнього середовища, оскільки ці сфери є недофінансованими. Зробити це можна за рахунок перерозподілу видатків на утримання органів державної влади й управління, судів і прокуратури. Економію коштів за цими напрямками можна здійснити за рахунок: скорочення кількості державних органів та чисельності їх працівників; жорстокої економії коштів на утримання апарату державної влади й управління; аналізу функцій всіх органів управління для уникнення дублювання їх діяльності.

4. Зменшити видатки на обслуговування державного і гарантованого державою боргу, їх частку в складі видатків державного бюджету. Зрозуміло, що це стане можливо тільки за рахунок зменшення обсягу самого державного боргу, а це означає, що держава в особі відповідальних за це органів має більш зважено підходити до формування своєї боргової політики.

5. Оптимізувати організаційну структуру і розмежувати функції органів державного фінансового контролю.

Отже, зважаючи на складність ситуації, що наразі має місце в бюджетній сфері України, важливим вбачається зважене ставлення до визначення обсягу і структури видаткової частини державного бюджету, а також виявлення можливостей більш ефективного використання бюджетних коштів.

Список літератури

1. Бюджет України 2019: Статистичний збірник. *Міністерство фінансів України*: [сайт]. Київ, 2020. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_\(for_website\)%20\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/2_Budget_of_Ukraine_2019_(for_website)%20(1).pdf).
2. Видатки держбюджету України. *МінФін*: [сайт]. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>.

УДК 332.024.3

Лаврик О. Л.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

ЗНАЧЕННЯ ТА РОЗУМІННЯ ДЬЮ ДІЛІДЖЕНСА, ЙОГО ПОТРІБНІСТЬ

Термін *due diligence* (дью ділідженс) був введений в юридичний обіг в США на початку ХХ століття. Спочатку він означав процедуру розкриття інформації брокером перед інвестором про компанію, акції якої торгуються на фондовій біржі і мав зовсім інше тлумачення, ніж сьогодні. З моменту появи і до початку 90-х років ХХ сторіччя *Due Diligence* розвивався в різних сферах і набував різного сенсу. В даний час під цим терміном розуміється збір і аналіз інформації з метою оцінки різноманітних ризиків, пов'язаних з інвестуванням. Звичайно, таке

розуміння цього терміну приймається нами спеціально для нашого невеликого дослідження. У різних спеціальних галузях знань і практики цей термін може мати й інші значення.

Метою дослідження є організація діяльності дью ділідженса, ефективне його управління, виконання різних видів дью ділідженса при врахуванні їх важливих специфік під час розвитку економіки України.

Об'єктом дослідження є система дью ділідженса. Предметом дослідження є діяльність системи дью ділідженса в нашій державі.

Для досягнення сформульованої мети були виконані наступні методи логічного узагальнення, експертних оцінок.

Передовою країною, що здійснила істотний внесок в існуючі сьогодні форму та зміст поняття «Due Diligence», була Швейцарія з її банківською системою. Саме там у 70-х роках було розроблено єдині правила та стандарти Due Diligence. Водночас остаточно термін було сформульовано наприкінці 80 – на початку 90-х років, коли світова економіка набрала істотних обертів і злиття й поглинання (M&A) угоди почали зростати в геометричній прогресії, а паралельно з ними – й інші види угод в інших сферах, які потребували проведення аудиту та перевірки «чистоти» угоди, тобто – Due Diligence [2, с.194].

Дью ділідженс (англ. Due Diligence – «забезпечення належної сумлінності», аббревіатура: DueD, DDG) – процедура детальної незалежної перевірки об'єкту інвестування, здійснювана від імені інвесторів для формування в них об'єктивного уявлення про об'єкт інвестування. Зазвичай передує купівлі бізнесу, злиттю, підписанню контракту чи співробітництва. Включає у себе оцінку інвестиційних ризиків, незалежну оцінку об'єкту інвестування, повне дослідження діяльності компанії, комплексну перевірку фінансового стану та положення на ринку. Загалом становить собою систему заходів, спрямованих на всебічну перевірку законності і комерційної привабливості планованої угоди, інвестиційного проекту [3].

Due Diligence дозволяє всебічно вивчити потенційну угоду і забезпечує мінімізацію можливих ризиків. До укладення даних угод, покупцеві / вкладнику / інвестору необхідно переконатися, що активи, які він набуває, знаходяться в належному стані і є конкурентоспроможними. Тобто, ви перевіряєте предмет покупки, її ринкову вартість, позицію на ринку, податкові зобов'язання, бухгалтерію, звітність, репутацію, проводите перевірку контрагентів та інших комерційних складових для того, щоб упевнитися в тому, що угода для вас буде вигідною. Таким чином, проводиться повний аудит з метою виявлення всіх потенційних недоліків і збитків, до яких може привести угода, якщо вона з самого початку не була опрацьована і оцінена належним чином. І тільки після повної перевірки інвестор приймає рішення про укладення угоди [1, с.157]. Варто зауважити, що на українському фінансовому ринку послуги з проведення Due Diligence пропонують практично всі учасники ринку. Часом замовником такого виду перевірок є і державні органи, однак, попри це, якогось достатнього регулювання питання проведення Due Diligence в українському законодавстві немає [4]. Проведення дью ділідженс - одна з функцій комплексного дослідження бізнесу. Воно допомагає встановити довірчі відносини в зв'язку з укладенням та проведенням великої угоди між контрагентами. Дью ділідженс зазвичай проводиться при покупці бізнесу або його частини або при покупці великих об'єктів, наприклад, нерухомості, зокрема, землі. Проведення дью ділідженс зазвичай вимагає комплексного підходу. Звичайно, комплексність залежить від характеру об'єкта, що здобувається. Правові та економічні – це мінімальний комплекс відносин, які підлягають дослідженню в процесі дью ділідженс.

Залежно від потреб процедури Due Diligence виділяють: Загальний Due Diligence (General Due Diligence) – всеосяжна перевірка основних аспектів діяльності компанії, зокрема фінансовий стан, оподаткування, юридичні аспекти, менеджмент, частка компанії

на ринку тощо. Фінансовий Due Diligence (Financial Due Diligence) – перевірка фінансового стану компанії, зокрема активів і зобов'язань з погляду їхньої оцінки (наявність позабалансових зобов'язань, знецінення запасів тощо). Податковий Due Diligence (Tax Due Diligence) – виявлення податкових ризиків і об'єктивна оцінка всіх податкових аспектів ведення бізнесу. Юридичний Due Diligence (Legal Due Diligence) – аналіз юридичних аспектів роботи компанії, наприклад, реєстрація інтелектуальних прав власності, судові справи тощо. Vendor Due Diligence – Due Diligence, замовником якого є сама компанія або її поточний власник. Operational Due Diligence – перевірка операційної діяльності, зокрема, рівень завантаження виробничих потужностей, можливість зміни асортименту й збільшення виробництва. Technological Due Diligence – вивчення технології виробництва, стану устаткування [5].

Таким чином, можна з упевненістю стверджувати, що проведення Due Diligence є обов'язковим у сьогоденні реаліях українського бізнесу, адже з огляду на політичну ситуацію, законодавство, а також ринок у цілому, що постійно змінюються, компанії постійно змушені підлаштовуватися під нові умови та законодавчі норми. На жаль, часто це або не відбувається зовсім, або відбувається з порушеннями, які в результаті можуть стати критичними для подальшого ведення бізнесу. Проведення юридичної перевірки, безумовно, може виявити існуючі ризики, а консультанти запропонують, як їх нівелювати або усунути.

Список літератури

1. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основи інвестиційної діяльності. Київ: Генеза, 2007. 384 с.
2. Томашевська І.Л. Due diligence: порядок проведення та документування. Житомир: ЖДТУ, 2014. № 4. С. 194–196.
3. Вірченко В.В. Використання процедури due diligence для управління ризиками підприємства // Сімнадцяті економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Львів, 2017.
4. Лиховчук В.М. Дью дилідженс в Україні: поняття, основні проблеми и возможности перспектив развития URL: <http://www.ukrnauka.com> (дата звернення: 04.08.2019).
5. Харитова Светлана. Дью дилідженс как обязательный этап инвестиционного процесса [Электронный ресурс] / Светлана Харитова // Консультационная группа «Департамент оценки» [Сайт]. – Режим доступа: <http://duediligence.su/work/duediligence.asp>. - Название с экрана.

Кирилюк М. С.

студентка,

Львівський національний університет
імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Цифровізація та віртуалізація економіки рухають у цей бік держави, фінансові ринки та створюють передумови для запровадження правового регулювання вітчизняного ринку віртуальних активів. Необхідність надання правового статусу елементам віртуальних активів в Україні зумовлена побоюваннями зі сторони уряду виникнення незаконних доходів, а також можливість приховування коштів чи ухилення від сплати податків.

Згідно з даними Мінцифри, щоденний обіг віртуальних активів в державі оцінюється в понад 1 млрд. грн., більша частина яких залишається в «сірій» зоні. Зокрема, відповідно до аналітичного звіту Chainalysis, за обсягом операцій з криптовалютою і активністю користувачів Україна займає одне з перших місць в світі. Крім цього, країна посіла 4-ту позицію в рейтингу глобального індексу сприйняття криптоактивів у 2021 році та увійшла в топ-10 країн з найбільшим заробітком на біткоіні у 2020 році. Україна випередила таких потужних гравців на міжнародному крипторинку, як США та Китай [1].

Зрештою, вітчизняна економіка стала ще на крок ближче до легалізації криптовалют. 08.09.2021 року Верховна Рада прийняла закон України «Про віртуальні активи» №3637, який заклав правові передумови для появи нових зручних інструментів для бізнесу, існування яких раніше було технічно неможливим. Закон врегульовує поняття та правовий статус віртуального активу, а також питання прав власності та здійснення правочинів із такими активами в Україні [4].

Для вітчизняної економіки розвиток ринку віртуальних активів на правовій основі відкриває нові можливості та великі перспективи. Насамперед, легалізація віртуальних активів сприятиме активній реєстрації криптокомпаній в Україні. Інформація про постачальників послуг галузі міститиметься у єдиному державному реєстрі, що дасть можливість декларувати гравцям отримані доходи, моніторити їх добросовісність, обсяг та своєчасність сплати податків до державного бюджету зокрема. У підсумку, ухвалення профільного законодавства стимулюватиме реєстрацію українських компаній саме в українській юрисдикції, а не в інших країнах, де є правове поле для віртуальних активів, сприятиме залученню на український ринок іноземних бірж, що стане потужним стимулом для розвитку криптосфери в Україні. Надання віртуальним активам юридичного статусу забезпечить учасникам ринку право на можливість відстояти свої права в суді, а держава зможе захищати громадян від свавілля органів, корупції і шахрайства з боку недобросовісних гравців.

Зручним інструментом для бізнесу та ключовою новацією стане така технологія як токенизація активів, яка надасть змогу переводити об'єкти фізичної реальності в цифрові, що відкриє суб'єктам господарювання абсолютно нову схему правовідносин із залучення коштів.

Крім цього, Україна матиме можливість розробки та впровадження національної цифрової валюти – е-гривні. В основі цифрових грошей знаходяться stablecoins – криптовалюти, ціна яких, як правило, прив'язана до курсу долара або євро, золота, інших активів, в тому числі й криптовалюти.

НБУ займається розробкою і вивченням випуску національної цифрової валюти з 2017 року. Ще у січні 2021 року Мінцифри та Stellar Development Foundation підписали Меморандум про взаєморозуміння та співпрацю. В рамках підписаного меморандуму передбачається імплементація та врегулювання обігу стейблкоїнів в державі, а також сприяння розвитку цифрової валюти Національного банку в Україні [3].

Міжнародний досвід переконує, що країни, які першими запровадили прогресивне регулювання на ринку криптоактивів, значно розширили спектр фінансових послуг також і для банківського сектору. Для суб'єктів віртуального ринку з'явиться можливість відкривати та використовувати для проведення операцій з віртуальними активами рахунки в банках. Віртуальні активи не конкуруватимуть із гривнею і не будуть засобом платежу. Клієнти зможуть заплатити за товар чи послугу відповідним активом, а банк конвертуватиме його та перераховуватиме отримувачу еквівалент у гривні. Додатково, новинкою для клієнтів банків стане надання кастодіальних послуг-банки зберігатимуть криптографічні ключі від криптогаманців клієнтів і проводитимуть необхідні операції з криптоактивами. Коли банки надають кастодіальні послуги для представників криптоіндустрії, це свідчить про те, що вони готові розширювати ринок банківських послуг: від надійних сейфів до віртуальних сховищ. В свою чергу, клієнти з криптоіндустрії сприятимуть зростанню обсягу банківських залишків на рахунках класичних фінансових установ. Банки, які першими почнуть обслуговувати клієнтів криптоіндустрії, зможуть наростити обсяги депозитів. Це дозволить кредитним установам «увімкнути» кредитування та отримати комерційно вигідне джерело фондування активних операцій [5].

Незважаючи на всі переваги, перспективи та можливості на ринку віртуальних активів, всім учасникам цієї сфери потрібно розуміти, що новий ринок досить ризикований і будь-хто може зазнати на ньому втрат, якщо з необачністю ставитись до прийняття

інвестиційних рішень, покладатись на поради сумнівних «експертів» замість ґрунтовного власного аналізу та постійного навчання. Проте створення правового простору для віртуальних активів, поява певних гарантій та регулювання з боку держави є величезним кроком уперед порівняно з повністю нерегульованим середовищем.

Для остаточного та повноцінного введення закону України «Про віртуальні активи» в дію потрібен щонайменше рік, оскільки закон є рамковим, тож сам по собі не створює механізмів, які впровадять усі вище перелічені зміни. Додатково потрібно ухвалити низку нормативно-правових актів, які уточнять, як саме ринок відповідних активів працюватиме. Насамперед потрібно ухвалити зміни до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування операцій із віртуальними активами.

Отже, восени у 2021 році Україна стала ще на крок ближче до легалізації віртуальних активів, оскільки заклала передумови для ефективного контролю, державного регулювання та захист прав учасників ринку. Визнання на державному рівні технології блокчейн і одного з продуктів її реалізації – криптовалюти, можуть суттєво трансформувати українську економіку та сприяти побудові цифрової держави. Без сумніву, створення якісного правового поля для роботи на ринку віртуальних активів посилить позицію України і як юрисдикції на міжнародній мапі.

Список літератури

1. Chainanalysis insights. URL: <https://blog.chainanalysis.com/>
2. Кулик О.І. Інфраструктура ринку віртуальних активів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. № 63. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/232249/231061>
3. Мінцифра співпрацюватиме зі Stellar Development Foundation над розвитком ринку віртуальних активів. *Міністерство та Комітет цифрової трансформації в Україні*: [сайт]. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-spivpratsyuvatime-zi-stellar-development-foundation-nad-rozvitkom-rinku-virtualnikh-aktiviv>
4. Прийнято закон «Про віртуальні активи». *Верховна Рада України*: [сайт]. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213503.html>
5. Тандем віртуальних активів та банківського сектору – фінансовий тренд майбутнього. *Економічна правда*. 2021 URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/02/24/671304/>

Руднік Т. О.

студентка,

Львівський національний університет
імені Івана Франка

ВПЛИВ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сьогодні ринок віртуальних активів перебуває у процесі свого становлення. Необхідною умовою такого становлення є наявність відповідної інфраструктури, яка б створювала сприятливі умови його функціонування.

Готовність держави сприяти розвитку криптоіндустрії підтверджується ухваленням Верховною Радою закону «Про віртуальні активи», що повинен запуснути процес легалізації криптовалют у країні [3]. Закон було прийнято у другому читанні 8 вересня 2021 року, він визначає 4 види діяльності, які вимагають від юридичної особи отримання дозволу на її здійснення [3]:

1. Зберігання/адміністрування віртуальних активів чи ключів віртуальних активів;
2. Надання послуг з обміну віртуальних активів на інші віртуальні активи та валютні цінності;
3. Надання послуг переказу віртуальних активів;
4. Надання посередницьких послуг, пов'язані з віртуальними активами.

Легалізація ринку віртуальних активів в Україні вирішить низку потреб профільних компаній із сфери обслуговування і стимулюватиме розвиток принципово нової економічної моделі взаємодії з банківським сектором [1].

Зокрема, до додаткових можливостей які з'являться у банківському сегменті послуг можна віднести:

1. Кастодіальні послуги – це послуги із зберігання і розпорядження майном клієнта на підставі його письмового розпорядження. Тобто послуги, при яких банк є відповідальним зберігачем. Кастодіальні сервіси дозволяють оптимізувати брокерські послуги, миттєвий доступ до криптобірж та позабіржову торгівлю. Ці послуги важливі для клієнтів, які мають великі вкладення в криптоактиви або розпоряджаються ними. Для таких клієнтів рівень довіри до банків вищий, ніж до альтернативних сервісів на ринку [1].

У 2021 році найстаріший банк США Bank of New York Mellon та найбільший у Німеччині Deutsche Bank в інтересах власних клієнтів надаватимуть кастодіальні послуги – зберігатимуть криптографічні ключі від криптогаманців клієнтів і проводитимуть операції з криптоактивами [1].

2. Зростання обсягу банківських залишків на рахунках класичних фінансових установ за сприяння клієнти з криптоіндустрії. Наприклад, нью-йоркський Signature Bank, який працює з компаніями криптоіндустрії, у січні 2021 року наростив обсяг депозитів на 10 млрд дол, а це 16% загальної суми депозитів. Фінансовий успіх банку забезпечило створення платіжних платформ, необхідних для арбітражу на глобальному ринку криптоактивів [1].

3. Використання стейблкоїнів у грошових переказах.

Стейблкоїни – це віртуальні активи, прив'язані до певної національної валюти у співвідношенні 1:1. Цей тип фінансового віртуального активу вирізняється з-поміж решти, оскільки дозволяє мінімізувати волатильність ціни, тобто стрімкі коливання курсу, які загалом характерні для глобального ринку криптоактивів. Компанії-емітенти стейблкоїнів – вигідні клієнти для банків, оскільки дозволяють останнім збільшувати власні банківські резерви та застосувати нові бізнес-моделі: прибуток формується шляхом отримання відсотків за позиками та комісій за зберігання і проведення взаєморозрахунків. У 2021 році їх капіталізація досягла 37,5 млрд дол [1].

Сьогодні в різних куточках світу вивчаються, тестуються, а десь вже навіть повноцінно випускаються в обіг, цифрові валюти центральних банків (Central Bank Digital Currency або CBDC). Разом з цим CBDC несуть й цілу низку ризиків, адже загрожують залишити без заробітку традиційні платіжні системи та комерційні банки.

На відміну від традиційних електронних грошей, цифрові валюти центробанків є грошима самі по собі та ніяк не залежать від здатності банків чи інших фінансових посередників їх обслуговувати. Тому розрахунки за ними будуть набагато дешевшими [2].

Міжнародний досвід переконує, що країни, які першими запровадили прогресивне регулювання на ринку криптоактивів, значно розширили спектр фінансових послуг банківського сектору.

В Японії технологія блокчейн і криптовалюти є складовою державної стратегії розвитку цифрових фінансів та побудови "безготівкового суспільства". Так, у квітні 2017 року Японія визнала криптовалюти легальними засобами платежу і прийняла відповідний закон про платіжні послуги.

У цьому контексті важливі визначити відмінності, що встановлюються Законом про віртуальні активи на території України:

- віртуальні активи не є засобом платежу на території України;
- віртуальні активи не можна обмінювати на майно, товари, роботи та послуги [3].

Таким чином, прийняття Закону «Про віртуальні активи» сприяє усуненню для банків юридичні обмеження щодо розвитку банківських кастодіальних сервісів для криптобізнесу,

стимулюватиме цифрову економіку в Україні й допоможе інтегруватись у світову економічну спільноту, а відтак – зробити нашу країну не тільки привабливою юрисдикцією, але й конкурентоспроможною.

Список літератури

1. Борняков О. С. Тандем віртуальних активів та банківського сектору – фінансовий тренд майбутнього. Економічна правда. 24.02.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/02/24/671304/>
2. Вінокуров Я. Як світ переводить валюту в крипту і що зробить для цього Україна. Економічна правда. 13.09.2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/publications/2021/09/13/677727/>
3. Проект Закону про віртуальні активи (реєстр. № 3637 від 11.06.2020 р.). Верховна Рада України: офіційний вебсайт. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110

Позднякова О. О.

студентка групи ФМД-21-1,

Університет державної фіскальної служби України

Науковий керівник:

Чуницька І. І.

д.е.н., професор кафедри фінансових ринків,

Університет державної фіскальної служби України

СТРАХОВІ ПОСЕРЕДНИКИ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Для України на шляху євроінтеграційного розвитку ефективного функціонування фінансового та страхового ринку є першочерговою задачею. Страховий ринок чутливо реагує на зміни економічного середовища, тому враховуючи політичну та економічну нестабільність в нашій країні, необхідно приділити певну увагу розвитку каналів збуту страхових продуктів, які спроможні зробити страхування більш доступним та надійним для усіх категорій споживачів. На сучасному етапі страхове посередництво, як важлива складова розвитку страхового ринку у європейських країнах, забезпечує ефективність його функціонування і вдосконалення. Розвиток посередництва впливає на формування розвинутої страхової системи, стимулює зростання економіки та підвищує рівень життя та зайнятості населення.

Проблеми розвитку страхового посередництва досліджувались у роботах відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Ю.О. Махортова, М.В. Мниха, В.Д. Базилевича, Ф.Ф. Бутинця, С.С. Осадця, Н.В. Ткаченко, Н.М.Внукову, Т.А. Говорушко, О.М. Залетова, Н.В. Яременко. Згідно з Директивою ЄС «Про посередництво у страхуванні», страхове посередництво являє собою діяльність із ознайомлення, пропонування чи ведення іншої підготовчої роботи, що передує укладенню договорів страхування, або безпосередньо укладення таких договорів, або допомоги в адмініструванні та виконанні таких договорів (зокрема, у разі наявності спору) [1]. За інформацією Світової федерації страхових посередників (WFII), страхове посередництво сприяє наданню якісних страхових послуг. Страхове посередництво слід розглядати з позиції прямих страхових посередників (агенти і брокери) та непрямих страхових посередників (андерайтер, сюрвеєр та інші). Прямі страхові посередники відіграють важливу роль у просуванні страхових послуг від страховика до споживача, в консультативному супроводі споживача страхових послуг на етапі укладання, виконання, модифікації і припинення договору страхування або перестрахування, тоді як непрямі посередники оцінюють страхові ризики та збитки [2]. В Україні посередницька діяльність здійснюється відповідно до Закону України «Про страхування» (рис. 1).

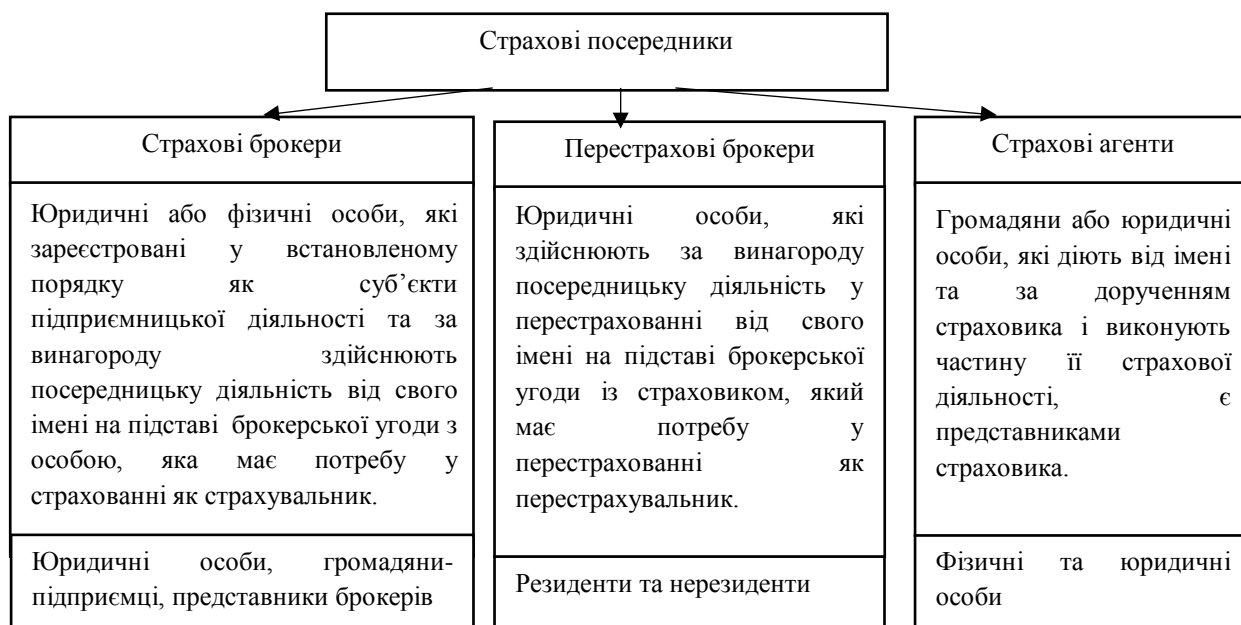

Рис. 1. Сутність та класифікація страхових посередників в Україні

В таблиці 1 представлено статистичну інформацію щодо надання посередницьких послуг у страхуванні у 2020 році.

Таблиця 1

Надання посередницьких послуг в Україні у 2020 році, тис. грн. [3]

Показники	Добровільне страхування				Обов'язкове страхування	Усього
	життя	особисте	майнове	відповідальності		
Страхові платежі (премії, внески), отримані страховиками-резидентами за договорами страхування	556,3	22 231,5	3 158,8	4 287,1	859,5	31 093,2
Страхові виплати (відшкодування), здійснені страховиками-резидентами за договорами страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Сума винагороди за надання посередницьких послуг за договорами страхування, укладеними зі страховиками-резидентами	25,7	1 936,1	547,5	794,0	167,2	3 470,5
Кількість договорів страхування, укладених брокером зі страховиками-резидентами	27	332	80	88	1 213	1 740,0

У європейських країнах прямі страхові посередники відіграють одну з ключових ролей у процесі страхування. З точки зору страхувальника участь посередників дозволяє: виявити наявні ризики для клієнта; гарантувати, що клієнти будуть проінформовані щодо наявних ризиків, які вони можуть застрахувати; розширювати інформаційну обізнаність клієнтів; надавати допомогу з врегулювання наслідків страхового випадку. З точки зору страховиків участь страхових посередників дозволяє: полегшити вихід на страховий ринок нової страхової компанії, при цьому без понесення витрат на створення дистриб'юторської мережі, оскільки є ширшою клієнтська база [4].

Для вітчизняного страхового ринку основними напрямками перетворень є

вдосконалення законодавчої бази з регулювання діяльності страхових посередників та наближення її до європейських норм, а саме: впровадження обов'язкового страхування професійної відповідальності страхових брокерів або вимоги формування гарантії у вигляді банківського депозиту; автоматизація документообігу при оформленні угод за участю прямих страхових посередників; вдосконалення механізму отримання страховим брокером комісійної винагороди. А найголовнішим елементом є підвищення професіональних якостей страхових посередників за рахунок підвищення їх кваліфікації та вдосконалення культури споживачів страхових послуг.

Список літератури

1. Директива 2002/92/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про посередництво у страхуванні» від 9 грудня 2002 року.
2. Нестерова Д. Розвиток страхового посередництва в розвинутих європейських країнах / Д. Нестерова, Н. Кудрявська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. № 3 (180). С. 42–47.
3. Офіційний сайт Федерації страхових посередників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL:<http://fspu.com.ua>.
4. Роль страхових агентів, страхових брокерів в забезпеченні, поліпшенні якості страхових послуг // Страховий клуб КНЕУ. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pck.kneu.edu.ua/?p=225>

УДК 332.1:336.1:352

Пугач Ю. В.

аспірант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумський національний аграрний університет

**РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: НАПОВНЮВАНІСТЬ
ТА КОНТРОЛЬ ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ**

Прагнення до вдосконалення взаємодії регіональної та центральної влади передбачає докорінну перебудову фінансових відносин з урахуванням світового досвіду. У більшості країн світу реформи місцевого самоврядування запроваджувалися з урахуванням особливостей їх розвитку, історії та передбачали здебільшого укрупнення адміністративно-територіальних одиниць. Європейські країни намагаються дотримуватися норм Європейської Хартії місцевого самоврядування.

Міське самоврядування в Україні проходить нелегкі часи становлення. Наша держава намагається перейняти передовий досвід. Основою успішного функціонування укрупнених адміністративно-територіальних одиниць є достатня забезпеченість фінансовими ресурсами. Проте досягненню цієї мети передує безліч факторів.

Великою мірою наповнення місцевих бюджетів залежить від створення комфортної системи податкової політики. Зазвичай податкове навантаження відповідає вимогам та потребам держави. Європейські країни рухаються у напрямку уніфікації законодавства у цій сфері, де сплачені податки мають працювати в інтересах громади. Україна зосереджує увагу на реформуванні податкового законодавства напрямку гармонізації з європейськими країнами, враховуючи національні пріоритети та умови перехідного періоду розвитку держави. Кількість податків та їх розмір це дискусійне питання. Головними напрямками удосконалення податкової системи залишаються заходи з підвищення податкової культури, зміцнення місцевого врядування, унормування інституційного середовища. Чіткий розподіл повноважень між рівнями влади повинен бути забезпечений відповідними фінансовими ресурсами. Створення прозорої податкової політики на місцях неодмінно сприятиме рівному доступу до соціальних послуг, підвищенню добробуту населення та конкурентоспроможності національної економіки [1].

Місцеве самоврядування економічно розвинених країн наділене повноваженнями самостійно планувати капітальні бюджети, які мають на меті розподіл та використання ресурсів на об'єкти з тривалим терміном корисного використання. До такої роботи окрім службовців залучаються представники громадськості та бізнесу.

Створення інвестиційно привабливих умов є одним із основних завдань органів місцевого врядування. В умовах обмеженості фінансових ресурсів місцеві органи влади повинні мати можливість реалізації соціально-інвестиційних програм. Зарубіжні країни реалізують свої проекти часто за рахунок залучених коштів. Випуск облігацій з привабливими умовами, залучення кредитних ресурсів, лізинг, міжбюджетні трансферти дають змогу мобілізувати кошти на реалізацію місцевих програм таких як будівництво доріг, комунальних підприємств. При цьому відсотки поступово відшкодовуються громадою платою за користування цими об'єктами.

Ще одним важливим джерелом поповнення місцевих бюджетів виступають грантові надходження, які скеровуються згідно з їх цільового призначення. Залучення грантових коштів в першу чергу залежить від перспективності громади, вдалої промоції та сприяє розвитку ініціативності. Залучення таких коштів потребує детальної звітності. У разі підозри у нецільовому використанні фінансових ресурсів грантодавець може звернутися до правоохоронних органів, що неодмінно відобразиться на майбутній репутації громади.

Тому невід'ємною частиною моніторингу та запобіганню неефективного використання державних коштів є фінансовий контроль. Організація заходів у різних країнах відрізняється, проте ґрунтується на єдиних правилах. Україна взяла на себе зобов'язання по запровадженню міжнародних стандартів аудиту та контролю. Лише законодавчо визначена незалежність органів фінансового контролю зможе здійснювати ефективний нагляд за використанням коштів місцевих бюджетів [2].

Україна просувається шляхом децентралізаційних перетворень і на законодавчому рівні визначено рух до європейських цінностей. Вкрай важливо створювати умови та підтримувати зацікавленість органів місцевого врядування у зміцненні свого фінансового потенціалу. Тому на часі впроваджувати ті зміни, які будуть сприяти самодостатності місцевих громад.

Список літератури

1. Швець Ю.О., Завальнюк А.О. Податкові реформи в країнах ЄС: переваги, недоліки їх впровадження в податкову систему України. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2016. № 2 (21). С. 126-134.
2. Виговська Н.Г., Дячек С.М. Реформування системи фінансового контролю за виконанням місцевих бюджетів. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2020. № 3. С. 63-71.

УДК 339.72.053.1

Шелест О. Л.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

Харківський торговельно-економічний інститут УПА

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Враховуючи нестабільне політичне становище в державі через конфлікт на сході, епідемія COVID-19 питання економічного зростання національної економіки стоїть гостро. В таких умовах держава вимушена звертатися до запозичень як на внутрішньому ринку, так і за кордон. Все це викликає зростання державного та гарантованого державою боргу: як внутрішнього, так і зовнішнього.

Поточна економічна ситуація в Україні характеризується загрозливим зростанням боргового навантаження, що виступає одним з базових факторів гальмування розвитку економіки країни. Основними причинами зростання обсягу державного боргу в 2020 р. та на

початку 2021 р. стали наступні: безпрецедентна політична криза; глибока економічна рецесія, викликана перегрупуванням економічних зав'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури та промислових об'єктів на частині території країни; фінансування за рахунок державних запозичень дефіциту державного бюджету, зростання якого обумовлене в значній мірі збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу; фінансування додаткових видатків на охорону здоров'я та соціальних видатків, безпосередньо пов'язаних із епідемією COVID-19; необхідність потужної державної підтримки державних підприємств та банків [2].

На основі проведеного експертного оцінювання нами було виявлено, що найбільш пріоритетним серед методів управління державним боргом серед експертів є списання або анулювання частини боргу. На другому місці, але фактично з таким же значенням, як і попередній за рівнем пріоритету, знаходиться метод уніфікації. Менший пріоритет було віддано методу відстрочення погашення. Значно менше ефективним експерти вважають консолідацію боргу, а найнеефективнішим виявився метод конверсії (таблиця 1).

Таблиця 1

Оцінювання ефективності методів управління державним боргом

№	Методи	Експерти																$\sum_{j=1}^m R_{ij}$	\bar{d}	d_j	d_j^2
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16				
1	Списання/анулювання частини боргу	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	5	4	5	5	73	54,4	18,6	345,96
2	Уніфікація	5	4	5	5	5	3	4	5	4	5	4	5	4	4	5	4	71	54,4	16,6	275,56
3	Відстрочення погашення	4	3	4	4	4	4	4	4	5	4	4	4	4	5	4	4	65	54,4	10,6	112,36
4	Консолідація боргу	2	2	3	2	3	2	3	2	2	2	3	3	2	3	2	3	39	54,4	15,4	237,16
5	Конверсія боргу	1	1	2	1	2	2	1	2	1	2	2	1	2	1	2	1	24	54,4	30,4	924,16
Число однакових значень рангів (t_e)		(2^3-2)	-	(2^3-2)	(2^3-2)	(2^3-2)	(2^3-2)	(2^3-2)	(2^3-2)	$(2^3-2)+(2^3-2)$	(2^3-2)	(2^3-2)	(2^3-2)	(2^3-2)	$(2^3-2)+(2^3-2)$	$(2^3-2)+(2^3-2)$	$(2^3-2)+(2^3-2)$			Сума	1895,2
		6	-	6	6	6	6	6	6	12	6	6	6	6	12	12	12	6	114		

Джерело: складено автором за [1]

Для ефективного управління державним боргом потрібно дотримуватись наступних принципів: безумовності; зниження ризиків; оптимальності структури; зберігання фінансової незалежності; прозорості.

Таким чином, на основі проведеного дослідження було виявлено, що в Україні за останній час склалася вкрай негативно ситуація з динамікою та структурою державного боргу – його обсяг за останні три роки стрімко збільшився фактично через зростання зовнішнього боргу, що становить загрозу для економічної безпеки країни, враховуючи низькі темпи приросту ВВП у порівнянні з приростом зовнішнього боргу. Аналіз методів управління державним боргом та ранжування їх шляхом експертного оцінювання дозволив визначити що найбільш привабливими вважаються методи списання (анулювання) та

уніфікації, що обумовлено неефективною дією уряду щодо використання державних запозичень. Особливої уваги вимагає перегляд процедури обслуговування державного боргу, адже у 2020 р. сума, яка планується на обслуговування боргу, складає 74 % від суми платежу, що є важким тягарем для бюджету України. Обрання певного методу управління державним боргом не є достатнім для забезпечення ефективності та боргової безпеки. Стратегія управління державним боргом лежить у широкій площині вирішення більш комплексних питань, насамперед оздоровлення економіки, забезпечення зростання ВВП, збільшення доходної частини бюджету та введення режиму бюджетної економії на всіх без винятку рівнях.

Список літератури

1. Колупасва І. В. Управління державним боргом: аналіз, методи на шляхи вдосконалення. *Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту*. 2018. № 20. С. 140-150.

2. Про затвердження середньострокової стратегії управління державним боргом на 2019-2022 рр. від 05.06.2019р. №473. *Кабінет міністрів України*: [сайт]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/serednostrokovaya-strategiya-upravlinnya-derzhavnim-borgom-na-2019-2022-roki>.

СЕКЦІЯ 18

SECTION 18

**КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО,
МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО
CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW,
PUBLIC INTERNATIONAL LAW**

УДК 342.83

Шевчук Н. В.

студентка 2 курсу магістратури
Інституту прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

РЕАЛЬНІСТЬ ПРАВА НА ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

В Україні спостерігається вкрай низький рівень представництва жінок в органах місцевого самоврядування. Цьому сприяє низка факторів, одним із яких є суспільна думка щодо ролі жінки. Показово, що згідно з результатами дослідження, проведеного соціологічною групою «Рейтинг» у лютому 2020 р., 83% респондентів зазначили, що найважливіше завдання жінки – дбати про дім і сім'ю, а 75% назвали заробіток грошей головним обов'язком чоловіка [1, с. 7]. У зв'язку із прийняттям Україною західноєвропейських цінностей та активною участю жінок у громадянському суспільстві, є необхідним закріплення права жінок на представництво на місцевих виборах не тільки *de jure*, але й *de facto*.

Рівність у правах є основоположною концепцією міжнародного права. Так, ще в Загальній декларації прав людини закріплено принцип рівності людей у правах і свободах незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового або іншого становища. Кожна людина має право брати участь в управлінні країною безпосередньо або через вільно обраних представників [2].

Ефективним механізмом реалізації принципу рівності є встановлення гендерних квот. Примітно, що саме гендерні квоти запроваджуються у законодавстві різних країн з метою усунення дискримінації людей різної статі при вирішенні питань щодо доступу до управління на державному та місцевому рівнях.

Не є винятком і Україна, яка запровадила аналогічну гендерну квоту у статтях Виборчого кодексу України (далі – Кодекс). Цікаво, що саме у Кодексі було вперше

закріплено обов'язковість збалансованого представництва осіб різної статі на місцевих виборах (зокрема, ст. 219, 220 Кодексу).

Так, у ст. 219 Кодексу зазначено, що «під час формування єдиного та територіальних виборчих списків необхідно забезпечити присутність у кожній п'ятірці (місях з першого по п'яте, з шостого по десяте і так далі) кожного виборчого списку чоловіків і жінок (не менше двох кандидатів кожної статі). При цьому, у разі формування організацією партії єдиного та територіальних виборчих списків з кількістю кандидатів у депутати, яка не є кратною п'яти, до останніх у списку кандидатів (від 1 до 4) застосовується вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі до списку» [3].

У свою чергу, у ст. 220 Кодексу закріплено, що «під час формування переліку кандидатів на виборах до сільської, селищної, міської ради в громадах з кількістю виборців до 10 000, організація партії повинна забезпечити представництво не менше 30 відсотків осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів до відповідної ради» [3].

Таким чином, законодавець у досить цікавий спосіб вирішив проблему представництва жінок на місцевих виборах: при проведенні виборів депутатів місцевих рад у громадах із кількістю виборців до 10 000 діє гендерна квота на представництво не менше 30 відсотків осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів до відповідної ради, а в громадах із кількістю виборців більше 10 000 – інакше: у кожній п'ятірці партії повинно бути не менше двох кандидатів кожної статі.

Здавалося б, що ніяких проблем у реалізації зазначених положень не повинно бути, адже недотримання гендерної квоти має наслідком відмову у реєстрації всіх кандидатів у депутати, включених до виборчих списків місцевих організацій політичних партій або до переліку кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах на відповідних місцевих виборах. Таким чином, законодавець зробив вимогу збалансованого представництва імперативною.

Разом з тим вбачається можливість порушення зазначених нормативних гарантій після реєстрації кандидатів відповідними територіальними виборчими комісіями.

Так, ст. 231 Кодексу гарантоване право кандидата в депутати місцевої ради звернутися із заявою про відмову від балотування не пізніше як за дев'ятнадцять днів до дня голосування. Також цим правом наділена організація партії. Чим це загрожує у захисті гендерних квот на виборах депутатів місцевих рад? Відповідь проста: у разі надходження зазначених звернень територіальна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати місцевої ради у триденний строк з дня надходження звернення, але не пізніше як за вісімнадцять днів до дня голосування [3]. Таким чином, рішення керівництва організації партії щодо виключення зі списку кандидаток у депутати місцевої ради матиме наслідком їх виключення із відповідного списку та порушення гендерного балансу у представництві на виборах депутатів місцевих рад. Отже, імперативність гендерних квот є досить умовною.

Оскільки, імперативність гендерних квот наявна лише на етапі висування кандидатів у депутати місцевих рад та може бути порушена після їх реєстрації, чинне нормативне регулювання гендерних квот у представництві депутатів місцевих рад має бути поліпшене. Ситуація, за якої можливе включення в список технічних кандидаток із метою формального виконання нормативного припису, а не реального їх залучення до місцевої виборчої компанії, має бути усунена.

Список літератури

1. Ходакова С.А. Гендерне інтегрування на місцевому рівні: посіб. Київ, 2020. 28 с.
2. Загальна декларація прав людини: Декларація від 10 грудня 1948 року № 995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_015.
3. Виборчий кодекс України: Закон України від 19 грудня 2019 року № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/396-20>.

СЕКЦІЯ 19

SECTION 19

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ
ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW,
INTERNATIONAL PRIVATE LAW**

Бельська С. І.

студентка 4 курсу,
Львівський національний університет
ім. Івана Франка,

Мазур О. Я.

студентка 4 курсу,
Львівський національний університет
ім. Івана Франка,

Падура А. Я.

студентка 4 курсу,
Львівський національний університет
ім. Івана Франка

**ПРАВОВИЙ СТАТУС ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЯК
СУБ'ЄКТА МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Однією з основних категорій міжнародного приватного права є суб'єкт права. При цьому велика увага приділяється ретельному вивченню юридичної особи як одного з основних суб'єктів міжнародного приватного права. Аналіз даного інституту пов'язаний з вирішенням низки проблем не лише практичного, але й теоретичного характеру, оскільки, виходячи із світової практики, діяльність юридичної особи не обмежується лише територією тієї держави, де її було створено, але й може поширюватися на територію інших держав, набуваючи транскордонного характеру.

Дослідження правового статусу юридичних осіб крізь призму міжнародного приватного права є актуальним з огляду на те, що ця галузь регулює відносини, ускладнені іноземним елементом. Звідси – проблема правосуб'єктності згаданих осіб у рамках правопорядків декількох держав, адже правовий статус юридичної особи теоретично може визначитись як мінімум двома регулюючими системами – системою національного права держави, відповідно праву якої така юридична особа створена, і держави, на території якої вона здійснює або планує здійснювати діяльність. При цьому в ряді випадків особливе значення можуть мати також і норми відповідних двосторонніх і багатосторонніх угод, в яких беруть участь вказані держави [1, с. 144]. Це зумовлює постановку питань колізійного та матеріально-правового характеру, які мають вирішуватися в рамках міжнародного приватного права.

З поняттям «юридичні особи» пов'язані такі поняття як: «національність» та «особистий закон». На думку М. П. Юніної, ці дві категорії взаємозалежні та взаємообумовлені: національність юридичної особи визначає її особистий закон, а зміст особистого закону залежить від того, яку національність має юридична особа. Особистий закон юридичної особи відповідає на питання, чи є дане утворення юридичною особою, яким є обсяг його правоздатності, а національність юридичної особи дозволяє кожній державі визначити державну приналежність юридичної особи, що є підставою встановлення певного правового режиму діяльності цього суб'єкта у певній країні [2].

Специфіка правового статусу юридичних осіб в міжнародному приватному праві визначається перш за все їх юрисдикційною належністю. У доктрині даної галузі права для її позначення нерідко використовують термін «національність юридичної особи», який є умовним, проте використовується і в міжнародних договорах. Під поняттям

«національність юридичної особи» варто розуміти належність юридичної особи до певної держави. Національність юридичної особи є матеріально-правовою категорією, що виражає зв'язок юридичної особи з певною державою та її правопорядком.

Використовуючи даний термін стосовно юридичної особи, можна з'ясувати наступні питання: чи є організація взагалі юридичною особою, який в неї обсяг правоздатності, порядок її створення, реорганізації та ліквідації, чи можуть нею створюватися філії та представництва та інші питання [3]. Відтак, якщо певна організація не визнана юридичною особою в державі свого походження, її статус вже визначено – вона не є суб'єктом права цієї іноземної держави, оскільки здатність бути юридичною особою, як підкреслюється в доктрині, традиційно визнається необхідною умовою для участі організації в цивільному обороті.

Як зазначалось раніше, термін «національність» щодо юридичних осіб має умовний характер, тому в законодавстві частіше застосовується категорія «особистий закон» юридичної особи - право, до якого відсилає колізійна норма, визначаючи статус юридичної особи (*lex societatis*). Відповідно до ст. 25 Закону України «Про міжнародне приватне право» особистим законом юридичної особи вважається право держави місцезнаходження юридичної особи [4]. На відміну від фізичних осіб дати чітку дефініцію категорії «особистий закон юридичної особи» складно, адже стосовно фізичних осіб існує інститут громадянства (підданства), або доміцилію. На жаль, щодо юридичних осіб не розроблено аналогічного загальноновизнаного правового інституту визначення державної належності, натомість у законодавчих актах кожної окремої країни передбачено власну систему правових норм, що дає можливість віднайти особистий закон юридичної особи [5, с. 98].

Правоздатність іноземних юридичних осіб відрізняється від правоздатності українських юридичних осіб. Ця відмінність обумовлена наданням іноземній юридичній особі не тільки прав і обов'язків, закріплених у праві України, але і тих прав та обов'язків, які надаються іноземній юридичній особі правом відповідної іноземної держави і нормами міжнародних договорів [2]. Так, Закон України «Про міжнародне приватне право» поєднує у собі одразу два принципи: осілості та інкорпорації юридичної особи. Згідно ст. 25 цього закону, особистим законом юридичної особи вважається право держави місцезнаходження юридичної особи, а місцезнаходженням юридичної особи є держава, у якій юридична особа зареєстрована або іншим чином утворена згідно з правом цієї держави. За відсутності таких умов або якщо їх неможливо встановити, застосовується право держави, у якій знаходиться виконавчий орган управління юридичної особи [4].

Отже, при загальному закріпленні теорії осілості (місцезнаходження юридичної особи) в частині першій статті 25 вказаного Закону, визначальним є критерій інкорпорації (держава, в якій юридична особа зареєстрована), передбачений частиною другою статті 25 Закону; як додатковий використовується критерій місцезнаходження виконавчого органу управління (частина третя статті 25). Наявність таких різноманітних підходів до розуміння особистого закону юридичної особи негативно впливає на розвиток міжнародних економічних відносин, адже може призвести до виникнення проблеми «подвійної національності» юридичної особи, подвійного оподаткування, або відсутності податкового доміцилію. З метою подолання зазначених дилем здійснюються спроби встановлення одноманітних підходів на міжнародному рівні.

Враховуючи все вищевикладене, можемо стверджувати, що юридичні особи у своїй діяльності не обмежуються рамками однієї держави, зокрема, вони мають право укладати договори з іноземними партнерами, тобто здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Відтак важливо визначити національність юридичної особи, її особистий закон, який встановлює обсяг правоздатності юридичної особи, порядок її створення і ліквідації, а також розглянути правове становище юридичних осіб в інших країнах.

Наприклад, у континентальних державах Західної Європи (Франція, ФРН, Італія, Швейцарія тощо) правом, за яким визначається правосуб'єктність юридичної особи та її зміст, вважається закон місця знаходження адміністративного центру цієї особи, в той час як у країнах так званого загального права (Велика Британія, США та деякі інші) – закон держави місця реєстрації статуту юридичної особи. Саме тому одна й та ж юридична особа, що має статут, який зареєстровано у Канаді, а місце дислокації правління – в Іспанії, буде визнана у Франції іспанською, а у Англії – канадською юридичною особою [6, с. 104].

Тобто, у даному випадку, завдяки наявності іноземного елемента у приватних відносинах, виникає ситуація, коли одним і тим же фактичним обставинам може бути дана різна юридична оцінка, внаслідок чого, згідно з правом різних держав, може бути дана різна відповідь на одне й те саме статутне питання. Звідси випливає, що статус юридичної особи може визначитись різними правопорядками, а саме: тим, відповідно до права якого така юридична особа створена; тим, на території держави якого дана юридична особа фактично здійснює або планує здійснювати свою підприємницьку діяльність.

Список літератури

1. Гукаленко О.О. Іноземні юридичні особи як учасники цивільних правовідносин. Актуальні проблеми держави і права: Збірник наукових праць. 2008. Випуск 38. Одеська національна юридична академія. Одеса: «Юридична література». С. 141-147.
2. Юніна М. П. Уніфікація право та дієздатності юридичних осіб у міжнародному приватному праві. Diss. Юніна МП-Харків. 2011. 20 с.
3. Підкова Ю. В. Правове регулювання особистого закону юридичних осіб. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». 2016. Вип. 3. С. 297-311. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vchfo_2016_3_31.
4. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2709-15> (дата звернення: 15.10.2021)
5. Бігун В. А., Білоусов Є. М., Жуков І. М. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. проф. В. П. Жужмана та доц. І. А. Шуміло. Х.: Право, 2015. 320 с.
6. Чубарев В. Л. Статус юридичної особи у міжнародному приватному праві. Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 3. С. 104 – 110.

УДК 343.1

Осадчук О. А.

студент 6 курсу спеціальності 081 Право,
Вінницький національний аграрний університет

КОНЦЕПЦІЯ ЮВЕНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Визнання особливого статусу дитини у правовому полі держави зобов'язує до формування специфічного регулювання юридичної відповідальності неповнолітніх суб'єктів права. Ювенальне право – «це комплексна галузь українського права, яка є ціннісно орієнтованою системою матеріальних, процесуальних та організаційних правових норм, спрямованих на забезпечення виживання, розвитку та соціалізації дитини, шляхом закріплення особливого статусу дитини як суб'єкта права, встановлення компетенцій інших суб'єктів права, зобов'язаних опікуватися справами дітей і регулювання відносин, одним із учасником (безпосереднім або через представника) яких є дитина» [1, с. 3].

У поняття ювенальної юстиції необхідно вкладати як правову, так і соціальну основи, оскільки правові норми, що стосуються неповнолітніх, встановлюються, виходячи з особливостей особистості неповнолітнього, які досліджуються соціальними працівниками. Соціальний працівник, по суті, є помічником судді: він досліджує соціальну ситуацію і особливості особистості правопорушника, а також виробляє індивідуальні програми реабілітації. У зв'язку з цим можна говорити, що соціальна насиченість ювенальної юстиції

не може бути досягнута судом без залучення до участі у процесі фахівців інших служб та установ.

При виділенні ювенальної відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності визначальним та об'єднуючим критерієм усіх норм, що входять в сферу її регулювання, є суб'єктний фактор. Він має визначальний характер для всіх ювенально-правових відносин, ювенального права та ювенальної відповідальності як одного із факторів його самостійності. Специфіка суб'єктного складу ювенально-правових відносин полягає в тому, що одним з їх учасників (прямо або опосередковано — через своїх законних представників) виступає дитина, яка має унікальну правосуб'єктність (повну правоздатність у поєднанні з частковою або неповною дієздатністю та спеціальною деліктоздатністю), зумовлену процесами фізіологічного дорослішання та соціалізації дитини [2, с. 37]. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй з відправи правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила») термін «неповнолітній» з самого початку використовують у контексті такої дитини чи підлітка, яка притягується до відповідальності у формі, відмінній від відповідальності для повнолітньої особи [3, с.162].

Доцільним є виокремлення двох форм ювенальної відповідальності:

1. Позитивна (перспективна) ювенальна відповідальність полягає у настанні позитивних правових наслідків, що виражаються у застосування з боку держави заходів схвалення чи заохочення за активну поведінку неповнолітніх із дотримання правових норм. Необхідність виокремлення позитивної ювенальної відповідальності пов'язана із специфікою ювенально-правових відносин у цілому. Включення позитивної відповідальності у структуру ювенальної відповідальності, демонструє в першу чергу, її соціальних характер, адже формуючи концепцію будь-якого виду юридичної відповідальності, перш за все потрібно розглядати її як різновид соціальної відповідальності. Соціальна спрямованість ювенальної відповідальності виражається, у закріпленні другорядного характеру її карної функції, домінуючими аспектами є виховання та превенція делінквентної поведінки неповнолітніх.

2. Негативна (ретроспективна) ювенальна відповідальність знаходить своє відображення у державно-правовому примусі, що застосовується до неповнолітнього суб'єкта за порушення встановлених та охоронюваних державою норм. Фактичне вираження застосування до неповнолітнього норм ретроспективної відповідальності визначається у настанні для нього негативних правових наслідків матеріального чи особистого нематеріального характеру. Окремого дослідження потребують межі застосування до неповнолітнього відповідальності, що включає матеріальні санкції. Автор статті наголошує, що для реалізації превентивної та виховної функції ювенальної відповідальності вдосконалення потребують ювенально-правові норми трудового та цивільного законодавства, задля забезпечення реального та дієвого механізму притягнення неповнолітніх до майнової відповідальності [4, с.162].

Таким чином, аналіз основних змін, що відбуваються в соціальній системі країни, її реструктуризація і реформування свідчать про те, що наразі необхідним є удосконалення контролю як невід'ємної функції державного управління, яка забезпечує стале й ефективне функціонування суб'єктів реалізації ювенальної політики. Не є винятком і ювенальна сфера, де якнайшвидше запровадження оптимальної системи державного контролю може стати запорукою припинення негативних тенденцій, що існують сьогодні. Водночас розробити дієві заходи, спрямовані на удосконалення існуючої системи державного контролю у сфері ювенальної політики в Україні, вкрай важко без теоретичного з'ясування сутності терміну «контроль» та його певних складових.

Список літератури

1. Грігорова Г.Л. Концепція ювенальної відповідальності: теоретичне осмислення. *Право і суспільство*. 2014. № 4. С. 3-8.

2. Опацький Р.М. Ювенальна політика в Україні: адміністративно-правові засади формування та реалізації : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; 2020. 520 с.
3. Болсунова О.М. Аксіологія юридичної відповідальності. *Часопис Київського університету права*. 2010. №2. С. 62-65.
4. Грушевський М. Дитина у звичаях та віруваннях українського народу. К.: Либідь, 2006. 256 с.
5. Опацький Р.М. Зарубіжний досвід впровадження ювенальної юстиції. *Юридична наука*. 2012. № 2. С. 146–153.

УДК 347.965

Рибак І. Ю.

студентка 2 курсу спеціальності 081 Право,
Вінницький національний аграрний університет

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Європейський суд з прав людини у рішеннях неодноразово повторював, що право кожної особи, обвинувачуваної в учиненні кримінального правопорушення, на ефективний захист адвоката, є запорукою справедливого судового розгляду. Якісна й ефективна робота адвоката спрямована на захист свого клієнта та має бути захищена з боку держави, що є елементом справедливого судового розгляду. Окрему увагу присвячено розкриттю банківських документів, перехопленню інформації, якою обмінюються адвокат і клієнт, обшукам і виїмкам, проведених в адвокатських офісах або вдома, оскільки рішення ЄСПЛ, у яких встановлено порушення Конвенції при перехопленні повідомлень, прослуховуванні й таємному нагляді (перехоплення інформації, якою обмінюються адвокат і клієнт), таємному спостереженні за адвокатами, моніторингу телефонних ліній юридичних компаній, є важливими для реалізації права на справедливий суд і дотримання прав і гарантій адвоката в професійній діяльності. Ще одним важливим аспектом адвокатської діяльності є свобода адвоката на вільне вираження своїх поглядів у контексті меж свободи розсуду під час ведення публічної дискусії, що має суспільний інтерес.

Довгий час значимість адвокатури недооцінювалась, і правове становище адвокатів не було достатньо обґрунтованим законодавчим врегулюванням, так як адвокатура, як самостійний і незалежний орган, сформувалася відносно недавно.

Після ратифікації Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення Європейського суду слугують взірцевими й такими, що орієнтують судові та правоохоронні органи, адвокатів і правозахисників. Незважаючи на те, що Конвенція не містить окремої норми про основні права і зобов'язання адвокатів, зазначені в ній права і свободи, мають загальний характер, і тому поширюються на професійну роботу адвоката. В Європейському Суді розглядають діяльність адвокатів статті 6, 8, 10, 11 і їх передбачені права забезпечують захист як професійних прав, так і прав приватної особи. ЄСПЛ пов'язує гарантії адвокатської діяльності з таємним наглядом за адвокатом і перехопленням повідомлень, розкриттям банківських документів, прослуховування розмов, моніторинг гарячих ліній адвокатів, обшуками та вилученням певних об'єктів при обшуку, правом на вільне вираження своїх поглядів тощо.

Суд приділив особливу увагу питанню про перехоплення повідомлень. Оскільки в разі відвідування слідчого ізолятора в колоніях співробітники не тільки перевіряють речі адвоката, а також перевіряють які документи він несе і чи мають вони відношення до кримінального провадження. Така дія є неправомірною, тому що порушує таємницю адвоката. Порушення адвокатської таємниці виникає і з боку охорони, коли адвокат передає документи підзахисному, конвой спробує «з'ясувати», що написано в документах. У справі

від 24 травня 2018 року «Лоран проти Франції» ЄСПЛ установив наявність порушення ст. 8 Конвенції. Справа стосувалася перехоплення офіцером поліції паперів, які заявник – адвокат – передавав своїм клієнтам, що перебували під супроводом поліції у вестибюлі суду. Заявник стверджував, що перехоплення офіцером поліції паперів, які він передав своїм клієнтам, порушувало його право на повагу до кореспонденції. Суд встановив, що перехоплення та розкриття кореспонденції адвоката, призначеної його клієнтам, не відповідало нагальній суспільній потребі, а отже, не було необхідним у демократичному суспільстві у значенні статті 8. Суд зазначив зокрема, що складений аркуш паперу, на якому адвокат написав своє повідомлення і передав клієнтам, є захищеною кореспонденцією згідно зі статтею 8 Конвенції. Суд також зауважив, що зміст документів, перехоплених офіцером поліції, був неістотним, зазначаючи, що, незалежно від мети, кореспонденція між адвокатом та клієнтами є приватною та конфіденційною. У цій справі заявник, як адвокат, написав та передав документи з питаннями клієнтам, не ховаючись від старшого офіцера, який їх супроводжував, і не намагався приховати своїх дій. Якщо немає жодної підозри щодо спроби вчинення протиправних дій, таке перехоплення документів є невинуватим.

Ще одне неправомірне втручання в роботу адвоката, яке стало предметом розслідування ЄСПЛ - це таємне спостереження і контроль телефонних ліній юридичних компаній. Справа «Копп проти Швейцарії» від 25 березня 1998 року стосувалася прослуховування телефонних ліній юридичної фірми заявника, що відбувалося за наказом федерального прокурора у зв'язку з розслідуванням кримінальної справи, у якій заявник був третьою стороною. Суд визнав, що було порушено статтю 8 Конвенції, встановивши, що законодавство Швейцарії не давало достатньо чіткого визначення меж повноважень органів влади у цьому питанні та способів їх реалізації. Відтак Суд дійшов висновку, що заявник, як адвокат, не користувався мінімальними гарантіями законодавчого захисту, передбаченими у демократичному суспільстві. Суд зазначив зокрема, що навіть попри те, що прецедентна практика Федерального суду Швейцарії встановила принцип, який, крім того, був загальноновизнаним, адвокатська таємниця у ньому стосувалася тільки стосунків адвоката з клієнтами. Закон не давав чіткого визначення того, як, за яких умов та ким проводиться розмежування питань, безпосередньо пов'язаних з роботою адвоката зі стороною судового процесу, та питань, що стосуються діяльності, відмінної від діяльності адвоката. Крім того, щонайменше дивним видалося те, що цю роль повинен був виконувати чиновник юридичного відділу поштового відділення (виконавчої гілки влади), без нагляду з боку незалежного судді, особливо у такій делікатній сфері конфіденційних відносин між адвокатом та клієнтами, які безпосередньо стосуються прав захисту.

Досліджуючи питання про прослуховування телефонних дзвінків адвокатів, не можна оминати справу «Прутеане в Румунії» від 3 лютого 2015 року. Справа стосується перехоплення телефонних розмов адвоката, його неспроможності оскаржити законність цього заходу та домогтися знищення записів. Заявник скаржився на порушення свого права на повагу до приватного життя та кореспонденції. Суд встановив, що порушено статтю 8 Конвенції, виявивши, що втручання, на яке скаржився заявник, було непропорційним переслідуваній легітимній меті – спробі з'ясувати істину в кримінальній справі й таким чином запобігти правопорушенням. Також було встановлено що у заявника, відповідно, не було ефективних засобів, як того вимагає закон, здатних обмежити оскаржуване втручання до міри, необхідної у демократичному суспільстві. Суд також нагадав, що прослуховування розмов між адвокатом та його клієнтом, без сумніву, порушує професійну таємницю, яка є основою довіри між адвокатом та його клієнтом.

Питання про таємне спостереження за адвокатом, який здійснює свою професійну діяльність, розкривається в рішеннях ЄС у справі «Класс та інші проти Німеччини» 6 вересня 1978 року. Заявники, п'ять німецьких адвокатів, скаржилися, зокрема, на законодавство

Німеччини, що надає повноваження органам влади контролювати їхню кореспонденцію і телефонні розмови без обов'язку влади згодом інформувати їх про заходи, вжиті проти них. Суд встановив, що у цьому випадку не було порушення статті 8 Конвенції, зазначивши, що органи влади Німеччини могли справедливо вважати, що таке втручання у реалізацію права, гарантованого пунктом 1 статті 8, було необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки та заради запобігання заворушенням чи злочинам (пункт 2 статті 8). Суд також зазначив, що таємне стеження за громадянами, характерне для поліцейської держави, може бути допустимим згідно з Конвенцією, тільки якщо воно є суворо необхідним для забезпечення функціонування демократичних інститутів. Зазначаючи, однак, що демократичні суспільства наразі перебувають під загрозою вельми витончених форм шпигунства й тероризму, внаслідок чого держава повинна бути в змозі ефективно протидіяти таким загрозам, здійснювати таємне стеження за підривними елементами, що діють на її території. Суд вважає, що наявність законодавства, яке надає легітимність таємному стеженню за електронними скриньками, поштою і телекомунікаціями є, за виняткових обставин, необхідним для забезпечення національних інтересів та безпеки та/або для запобігання заворушенням чи злочинам.

Таким чином, розвиток юридичної держави неможливий без того, щоб створити гарантії захисту, а також забезпечити механізм функціонування такої специфічної демократичної організації, як адвокатура. І хоча інститут адвокатури не є уповноваженим спеціально контролювати дотримання прав людини і свобод, він не може приймати примусові заходи в разі порушення прав, але по суті, це специфічний засіб контролю дотримання законів в ході здійснення правосуддя. Таким чином, держава повинна захистити незалежну діяльність адвокатів.

Список літератури

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Ратифікована Законом України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004.
2. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні / Національна асоціація адвокатів України, 2013 рр URL: [http://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/UNBA_Za_hyst_Adv_2018_UKR_WEB\(1\).pdf](http://unba.org.ua/assets/uploads/news/novosti/UNBA_Za_hyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf).
3. Рішення ЄСПЛ у справі від 24 травня 2018 року «Лоран проти Франції». URL: <http://aoskif.com.ua>
4. Рішення у справі «Копп проти Швейцарії» від 25 березня 1998. URL: http://cyberpeace.org.ua/files/evrop_eis_kii_sud_z_prav_ludini_sprava_kopp_proti_sveicarii.pdf
5. Рішення у справі «Прутеане в Румунії» від 3 лютого 2015. URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-coe-edps-2018-handbook-data-protection_ukr.pdf
6. Рішення у справі «Класс та інші проти Німеччини» 6 вересня 1978. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_093#Text

**СЕКЦІЯ 20
SECTION 20**

**ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС
ECONOMIC LAW AND PROCESS**

Кривоніс І. Р.

здобувач освітнього ступеня «магістр»,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕКЛАМНОЇ ТА PR ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Динамічний розвиток ринкових відносин актуалізує необхідність забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання на ринку провадження діяльності. Це обумовлює зростання вимог до бізнесу взагалі та до рекламної та PR діяльності зокрема, яка

є основним джерелом забезпечення конкурентоспроможності, що реалізується через формування позитивного іміджу підприємства.

Загальні питання, щодо аналізу правового регулювання рекламної та PR діяльності суб'єктів господарювання, неодноразово ставало предметом наукових розвідок таких вітчизняних науковців, як: Ківелюк Д. А., Шишка Ю. М., Кир'якова В. В., І. Дахно, С. Ємельянчик, Ю. Зоріна, О. Карпенко, О. Кохановська, З. Кузнецова, О. Кулініч, Л. Мамчур, Л. Микитенко, А. Пазюк та інші.

Досліджуючи питання діяльності суб'єктів господарювання, варто зазначити, що основною їх діяльністю є отримання прибутку. Реклама та пов'язана з нею діяльність, має на меті поширення інформації про той чи інший товар, послугу чи особу, а прибуток є вже метою фізичної чи юридичної особи, що її замовляє. Таким чином, можемо говорити про дві цілі, які переслідує рекламне звернення – проміжну (інформування споживачів) та кінцеву (отримання прибутку роботодавцем). На даний момент у законодавстві, існує певна невизначеність щодо зазначеної специфіки у діяльності суб'єктів господарювання. Відсутність чіткого розмежування цих понять вже довгий час призводить до численних маніпулювань з боку недобросовісних рекламодавців, які під виглядом соціальної реклами поширюють рекламні матеріали з чіткою комерційною та пропагандистською направленістю.

Розглядаючи проблематику нормативно-правового регулювання комерційної спрямованості рекламних повідомлень, на сьогодні, існує проблема із визначенням поняття «прихована реклама». Відповідно до положень ст. 9 ЗУ «Про рекламу», прихована реклама є забороненою в Україні. Законодавець визначає поняття прихованої реклами, як інформацію про особу чи товар у програмі, передачі, публікації, якщо така інформація слугує рекламним цілям і може вводити в оману осіб щодо дійсної мети таких програм, передач, публікацій [2]. Однак, дане визначення ігнорує такий вид реклами, як «Product Placement», тоді коли має місце представлення продукту компанії у художньому творі [4], зазначена нерегульованість та неоднозначність у трактуванні термінології Закону, може спричинити певний перелік непорозумінь з боку рекламодавця, так і з боку особи, яка інтегрує її у власний художній твір.

Одним із найсуттєвіших недоліків законодавства у сфері реклами є відсутність уніфікованої форми актів (протоколів), що складаються Державною інспекцією України з питань захисту прав споживачів за результатами перевірок за дотриманням законодавства про рекламу. Аналізуючи постанову Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року «Про затвердження Порядку накладення штрафів за порушення законодавства про рекламу», прав на складання відповідного протоколу наділенні виключно уповноважені особи Антимонопольного комітету, Національної ради з питань телебачення і радіомовлення та Держспоживінспекції, що унеможлиблює розгляд справ у сфері правопорушень законодавства про рекламу за зверненням окремих осіб або громадських організацій, що зображує високий рівень бюрократизації та невизначеності діючих державних органів, покликаних регулювати рекламну діяльність у державі.

Виходячи із зазначених недоліків у регулюванні рекламної діяльності, варто підсумувати, що корінною проблемою залишається невизначеність у повноваженнях державних органів, що створює відповідний рівень бюрократизації. Причинно-наслідковим зв'язком у даній проблемі виступає саме недосконалість нормативно-правової бази та відсутність уніфікованого державного органу контролю з чіткою регламентацією повноважень. Законодавцю необхідно обов'язково зазначити як проміжну, так і кінцеву мету реклами, це дасть змогу значно зменшити кількість порушень в рекламній сфері. Адже саме комерційна спрямованість відрізняє звичайну рекламу від реклами соціальної, яка

спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку.

Список літератури

1. Ківелюк Д. А. Особливості визначення ціни в договорах про розповсюдження інтернет-реклами. *Право і суспільство*. 2016. № 6 (2). С. 42–46.
2. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР : станом на 1 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр> (дата звернення: 25.10.2021).
4. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.1993 р. № 3759-ХІІ : станом на 23 лип. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12> (дата звернення: 25.10.2021).
5. Актуальні проблеми цивілістики у цифрову добу: монографія/ авт. Кол.; за ред. С.О. Харитонова; НУ ОЮА. Одеса: *Юридична література*, 2018. 248 с. (Серія : Цивілістика та «ІТ-право»)
6. Про затвердження Типових правил розміщення зовнішньої реклами : Постанова Каб. Міністрів України від 29.12.2003 р. № 2067 : станом на 5 квіт. 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2067-2003-п> (дата звернення: 25.10.2021).

**СЕКЦІЯ 21
SECTION 21**

**ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
LABOUR LAW AND SOCIAL SECURITY LAW**

Aytan A. Zamanova
Baku State University

**IMPORTANCE OF LEGAL REGULATION OF WORKING HOURS
IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN**

Amid the circumstances of modernization of the system of labour relations in the Republic of Azerbaijan the issue of increasing the level of effective utilization of working hours and its various types manifests itself more acutely.

As in other areas of law and legislation, established free market economic relations have required a number of fundamental changes in the field of labour law and legislation and an analysis of the problems associated with institutions of the certain sphere, as well as the expansion of research in this area.

Within the framework of the legal reforms in Azerbaijan that have been carried out since the beginning of the century, considerable innovations have been achieved, issues in almost all areas have been updated. One of the most significant innovations is that the legal relations between Azerbaijan and foreign countries have expanded substantially.

One of the essential legal innovations was the adoption of the new Labour Code of the Republic of Azerbaijan on February 1, 1999 which was the first regulated labour act of the country as an independent state. Undoubtedly, the Constitution of the Republic of Azerbaijan, adopted in November 1995, played an irreplaceable role in its adoption.

Along with the provisions and principles covering all spheres of social life, the Main Law of the country includes several institutions and norms of labor law, comprising the right to free labor, leisure time, etc. Issues such as working hours, their types and the types of labour law are also inseparable from the scope of these norms. Working hours and the issues tightly related to it are considered to be one of the main issues of modern labour law.

As a legal phenomenon, working hours, has a threefold role. First, it determines the size of the participants in total labor required for the existence of the entire society; Secondly, it ensures the availability of overtime which is essential for the recovery of workforce spent in the labour process maintaining the health and development of the individuals; Third, it appears both as an economic and a legal category [1, p.25].

If labour operates without legal regulation of working hours, it is almost as if it does not directly affect the labour process itself. In this case, the legal relationship to the result of the work cannot be political for the contract of employment. Hence there appears legal significance of working hours and their types.

Characteristically, the science of labour law, including the theory of general law, is one of the problems to be solved in terms of working hours.

It is no coincidence that in the context of the global crisis, which is one of the main historical facts of recent years, employers, first turned to the use of working hours and its various forms. Efficient utilization and application of efficient working hours, preference for special working hours help to improve a social and labour relation which means positive economic and social efficiency is already being achieved.

Working time reflects the moment of the labour process and is a quantitative part of the process. In the 1970s labour law literature, it was already stated that «if labour is the alpha and omega of economic processes, working time is its overall dimension» [1, p.25].

An important role in the mechanism of legal influence on the rational, efficient and productive use of working time belongs to working time and its composition [2].

Working hours cannot be unlimited. It exists between physical and social boundaries as a quantitative measure of the labour process.

Normal working hours during the day should not harm the harmonious existence and development of a person. Normal working time is one of the necessary conditions for a person to implement their labour rights.

Taking into account the physical and social limits of working time, each modern state, determines the period of time that will ensure human health and safe working conditions, because the comprehensive development of the individual is strongly associated with it.

Regardless of the nature of production relations, human labour, the production of material goods, is the basis of human existence. Therefore, the transformation of a part of the total time into working time, it is (working time) a condition for the solution of human life and activity [3, p.137].

M.B. Rasulov believes that «a person only activates and realizes his physical and mental abilities in the process of labour. In a broad sense, working time means time spent working; hence the working time is a measure of the amount of labour expended directly by a person. It is a measure and a form of labour. In other words, working time is the numerical existence of labour. It can also be seen as a quantitative measure of the value of a commodity» [4, p.100].

It should be noted that working time is not the only the subject of labour law. It is also studied and researched by various areas of socio-economic sciences.

Nowadays, the working time regime is one of the most important legal instruments both in the Republic of Azerbaijan and other countries, which allows the rational distribution of working time at the level of modern requirements. Auspicious working time creates favourable conditions for more efficient organization of the workflow and allows employees to utilise their leisure time freely. Hence it is necessary to develop a procedure for the rotation of working time, considering the physiological capabilities of the person, so that he can provide more efficient and high-quality work capacity and productivity.

Literature

1. Prudenskiy Q.A. "Problems of working and non-working time" NAKA 1972, p.25
2. Smirnova E.P. "New rules for regulating working hours and leisure time" Moscow 2007.
3. Rasulov M.B Ismailov I.I. Some issues of Soviet Labour Legislation, Baku, AZARNASHR 1984, p.137
4. B.M. Rasulov "Basics of the Labour Law" Baku, AZARNASHR 1997, p. 100

СЕКЦІЯ 22

SECTION 22

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS,
FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW

Болховіт А. А.

4 курс, 4 група,
господарсько-правовий факультет,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА КУРС ГРИВНІ

Валютний курс – це ціна будь-якої валюти, виражена через певну кількість іншої валюти. Він виступає не тільки об'єктивним економічним показником виміру вартості грошової одиниці, вираженої у грошових одиницях інших країн або міжнародних платіжних засобах, але й відображає тенденції внутрішнього економічного зростання і розвитку, стан та перспективи зовнішньоекономічної діяльності, впливає на перерозподіл національного доходу між країнами, що нерідко спричиняє отримання цінових преференцій одними країнами і економічних втрат іншими [1].

На даний момент існує чимало різноманітних класифікацій, які визначають такі чинники, що впливають на курс національної валюти. Проте, незважаючи на велику кількість поділів таких основних факторів, найбільш поширеною та ефективною можна вважати класифікацію за термінами дії, а саме: довгострокові (структурні); короткострокові (кон'юнктурні); надзвичайні (форс-мажорні) фактори.

До довгострокових факторів, що впливають на курс гривні відносять: внутрішня пропозиція національних грошей, золотовалютні резерви, зміна грошової маси, обсяг ВВП, темп інфляції та стан платіжного балансу.

Здійснення впливу короткострокових факторів на динаміку валютного курсу передбачити порівняно складно, особливо в нестабільних умовах країн із перехідною економікою і нестабільною політичною системою. До них прийнято відносити: прогноз валютних курсів; психологічні чинники; спекулятивні потоки капіталів; кон'юнктура світових ринків.

Такі фактори як надзвичайні можуть внести істотні корективи до динаміки руху валютного курсу, якими вважаються: форс-мажорні події (стихійні лиха), політичні події (війна, приходи до влади президентів та їх подальші дії на посту, політичні скандали, терористичні акти тощо) та валютні інтервенції центральних банків [2].

Важливим завданням економічної політики України є не лише збереження стабільності національної грошової одиниці, а й її конвертованості, що можливе за оптимального формування багатьох умов. Це насамперед збалансований товарний ринок, який задовольняє попит власників валюти у товарах і послугах кількісно та якісно; необхідні резерви товарів і грошей, в тому числі іноземних резервних валют (стабілізаційний фонд); юридичний та організаційно-технічний режим вільного обміну національної валюти на іноземні. Конвертованість національних грошей є не просто вираженням їх вартості в іноземній валюті у процесі обміну, а й посиленням взаємозв'язків внутрішнього ринку зі світовим через валютний паритет, валютний курс за максимальної свободи торгівлі, руху капіталів, робочої сили. Здатність конвертуватися мають валюти країн з високо розвинутою ринковою економікою, стійким грошовим механізмом та широкими зв'язками й ідентичністю умов національного ринку зі світовим [3].

Забезпечення стабільності і прогнозованості валютного курсу є одним із головних завдань державного регулювання. Таким чином, пошук оптимальних коливань валютного

курсу та його режиму та напрямів, які б не завдавали шкоди національному господарству, а навпаки, сприяли зростанню ВВП, нарощенню експортного потенціалу і скороченню імпоротної залежності, набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку України.

Список літератури

1. Дернова І.А. Обмінний курс гривні в макроекономічних процесах: стаття. Черкаси: Ефективна економіка, 2016, 4 с.
2. Береславська О. Девальвація гривні та спричинені нею виклики для України / Олена Береславська // Вісник НБУ № 2, 2015, 26–33 с.
3. Ткач Є.О. Причини та наслідки валютно-курсової динаміки в Україні: стаття. Чернівці: Економіка(7), 2014, 81-85 с.

**СЕКЦІЯ 23
SECTION 23**

**ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО
ENVIRONMENTAL, LAND AND AGRARIAN LAW**

Болховіт А. А.

4 курс, 4 група,
господарсько-правовий факультет,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Науковий керівник:

Бредіхіна В. Л.

к.ю.н., доцент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ РОСЛИННОГО СВІТУ

Охорона навколишнього природного середовища відноситься до глобальних проблем, які є життєво важливими для всього людства. Оскільки рослинність є першоджерелом життя на землі та найважливішим компонентом біосфери, без якого остання існувати не може, то належна охорона рослинного світу є головним ефективним механізмом забезпечення належного збереження довкілля.

Питання щодо визначення правової охорони рослинного світу показує, що його розглядають як у вузькому, так і у широкому розумінні. У першому випадку – як заборону чи обмеження використання рослинного світу на окремих територіях, які підлягають саме особливій охороні у зв'язку з їх естетичними, природоохоронними цінностями. У другому – це процес, який здійснюється повсякденно, полягає у регулюванні відносин, що пов'язані із використанням і охороною рослинного світу.

У період незалежності України питання правової охорони рослинного світу знайшли відображення в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», який став основою для прийняття Закону «Про рослинний світ» і низки інших нормативно-правових актів. З їх змісту можна вивести вісім нормативних принципів правової охорони рослинного світу. До їх числа належать принципи: 1) збереження середовищотворюючих, захисних, санітарно-гігієнічних та інших корисних властивостей рослинного світу; 2) державного управління у галузі використання, відтворення і охорони рослинного світу; 3) раціонального використання рослинного світу; 4) відтворення рослинного світу; 5) збереження та захисту рослинного світу; 6) платності спеціального користування; 7) збереження біорізноманіття; 8) участі громадськості у здійсненні природоохоронних заходів [1].

Перший принцип нерозривно пов'язаний із статтею 16 Конституції України, яка встановлює обов'язок держави щодо забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги. Цей принцип пов'язаний із рослинним світом, оскільки саме він є основою для забезпечення сприятливого впливу на атмосферу, клімат, ґрунти та інше.

Наступний принцип проявляється у здійсненні органами державної влади та органами місцевого самоврядування комплексу завдань, спрямованих на формування та збереження екологічної політики, і встановлення правил охорони щодо природних ресурсів.

Принцип раціонального використання рослинного світу знайшов своє широке застосування після прийняття Всесвітньої хартії природи у 1982 році. Саме він втілює в собі три основні компоненти: врахування законів природи, використання ресурсів рослинного світу з максимально високим економічним ефектом та його відновлення з організацією відповідних заходів охорони.

Відтворення рослинного світу є проблемою сучасного екологічного законодавства, оскільки цей принцип не має широкого розповсюдження на практиці. Це відбувається через те, що через велику кількість господарської діяльності відбувається скорочення або навіть знищення деяких представників рослинного світу.

Збереження та захист рослинного світу знаходить своє відображення у запобіганні незаконного використання об'єктів рослинного світу та, наприклад, захист від пожеж, захворювань тощо [2].

Принцип платності спеціального використання рослинного світу закріплений у ст.3 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища». Втілення його в життя супроводжується спонуканням користувачів рослинного світу до економного та раціонального використання корисних властивостей об'єктів рослинного світу та здійснюється за дозволом.

Основа правового регулювання правової охорони рослинного світу становить ЗУ «Про рослинний світ». Стаття 25 цього НПА регламентує, що охорона рослинного світу передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на збереження просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності і цілісності об'єктів рослинного світу, охорону умов їх місцезростання, збереження від знищення, пошкодження, захист від пожеж, шкідників і хвороб, а також невиснажливе використання.

Список літератури

1. І. А. Гіренко. Принципи правової охорони рослинного світу. Юридична Україна, 2013. 74-79 с.
2. М. І. Тарнавська. Правове регулювання охорони рослинного та тваринного світу України крізь призму адаптації вітчизняного законодавства до права ЄС. Стаття, 2016. 434-441 с.

Болховіт А. А.
4 курс, 4 група,
господарсько-правовий факультет,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Останні декілька років в Україні все більшої популярності набуває такий вид туризму як сільський зелений туризм, який приваблює не тільки вітчизняних туристів, але є і візитівкою та принадою для туристів з-за кордону. З кожним роком кількість туристів, які надають перевагу такому виду туризму збільшується з геометричною прогресією, що дозволяє визначити, що наша держава є цікавою не тільки своєю історичною архітектурою та визначними місцями, але і ландшафтом, особливим побутом, якісним сервісом та гостинністю.

Важливою проблемою розвитку сільського зеленого туризму в Україні є відсутність чітко сформульованої державної політики щодо сільського туризму й системи нормативно-правового забезпечення цього виду туристичної діяльності, тобто відсутня сприятлива законодавча база, що являє собою проблему правового регулювання розвитку сільського зеленого туризму [1].

У свою чергу, великою перешкодою для нормотворчої діяльності стає відсутність термінологічної єдності наукових поглядів у розглядуваній сфері, так як у різноманітних нормативно-правових актах можна зустріти поняття «агротуризм», «екотуризм», «сільський туризм», «зелений туризм», «сільський зелений туризм» тощо. А єдиного чітко встановленого термінологічного визначення «сільський зелений туризм» не дає жоден чинний нормативно-правовий документ. Дана прогалина в законодавстві потребує чіткого нормативного врегулювання з метою ведення належного, якісного агробізнесу в Україні [2].

На даний момент існує лише проект Закону України від 04.03.2021 №5206, який має назву «Про сільський та сільський зелений туризм». Саме він регламентує загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в сфері сільського та сільського зеленого туризму. Метою Закону є створення правової бази для становлення й розвитку зазначених видів туризму в Україні як важливої ланки в галузі туризму. Він встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів сільських територій та регулює відносини, пов'язані з організацією і здійсненням сільського та сільського зеленого туризму на території України.

У ст. 1 вищезгаданого проекту закону надається визначення сільського та сільського зеленого туризму.

Безпосередньо сільським туризмом є відпочинковий вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі). Також, зазначається, що існує 2 організаційні форми сільського туризму: міжнародний та внутрішній туризм. Сільський туризм включає в себе елементи інших видів туризму, які передбачають тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі), зокрема таких, як сільський зелений туризм і екотуризм.

Сільський зелений туризм – відпочинковий від сільського туризму, пов'язаний з перебуванням туристів в власному житловому будинку сільського господаря, окремому (гостьовому) будинку або на території особистого селянського (фермерського) господарства [3].

Право особистих селянських господарств займатися сільським зеленим туризмом визначено в статті 1 Закону України «Про особисте селянське господарство» № 742 від 15.05.2003 р. До того ж, виходячи зі змісту ст. 1 цього закону, можна дійти висновку, що використання майна садиби, зокрема, для надання послуг у сфері сільського зеленого туризму є діяльністю, що не є підприємницькою.

Таким чином, на сьогоднішній день, було зроблено важливі кроки регламентації зеленого туризму, завдяки проекту закону від 04.03.2021, але необхідно дочекатися, коли цей закон набере чинності, щоб правники могли на нього посилалися.

На сучасному етапі розвитку сільського зеленого туризму головним завданням, яке потребує розв'язання для ефективного функціонування сфери гостинності у сільській місцевості, є належне правове регулювання цієї галузі, а також наукове та законодавче визначення основних термінологічних понять, правових підходів та державного регулювання у даній галузі.

Список літератури

1. О. С. Котуха, М. М. Олашин. Нормативно-правове регулювання сільського зеленого туризму України. Львів, 2019. 127-131 с.
2. Д. В. Нагернюк. Нормативно-правове регулювання сільського зеленого туризму в Україні. Київ, 2015. 174-177 с.
3. Про сільський та сільський зелений туризм: Проект Закону України від 04.03.2021 р. № 5206.

СЕКЦІЯ 24
SECTION 24

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА
CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY,
CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS

Гордієнко Т. С.

студентка

ННІ права УДФС України

Науковий керівник:

Лугіна Н. О.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри
кримінального права та кримінології

КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЩОДО КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Рівень розвитку інноваційних технологій, мережі Інтернет, комп'ютерних і бездротових мереж зростає з року в рік. Населення переходить до цифрової валюти, оплати через мережу Інтернет. Компанії ведуть свою діяльність за рахунок повністю автоматизованого виробництва і синхронізованих систем, керованих людиною, що здійснюють обробку та зберігання інформації на серверах. Розвиток рівня споживання різних комп'ютерних послуг призводить до активізації зловмисників, які промишляють розкраданням інформації в різних цілях.

Кіберзлочином прийнято вважати кримінально карані дії, що мають на увазі несанкціоноване проникнення в роботу комп'ютерних мереж, комп'ютерних систем і програм з метою видозміни комп'ютерних даних. При цьому комп'ютер виступає в якості предмета кримінального правопорушення, а інформаційна безпека - об'єкта.

У кримінології вчені наводять різні типи осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення в сфері комп'ютерної інформації.

Косенков А. Н. і Чорний Г.А. виділили 7 типів особистості, які мають схильність до вчинення кіберзлочинів [1, с. 75].

1. Корисливий тип – отримання фінансових коштів або специфічних предметів, що мають цінність в віртуальному просторі, як з метою продажу, так і для особистого користування і колекціонування.

2. Насильницький тип – доведення до самогубства, загрози, залякування за допомогою електронних мереж і пристроїв.

3. Сексуальний тип – незаконне розповсюдження порнографічних матеріалів, примушування до дій сексуального характеру.

4. Соціально-дезорганізуючий тип – порушення соціальних норм і наданням деструктивного впливу на суспільство і відносини.

5. Ідеологічно або політично вмотивований тип – форма протесту, ідеологічної чи політичної боротьби (напередодні виборів).

6. Статусний тип – отримання високого неформального статусу в спільнотах кіберсоціума.

7. Дослідницький тип – вивчення програмних і апаратних складових пристроїв і мереж, пошук вразливих місць, можливості подальшого використання або усунення.

Дана типологія дозволяє на основі особистих якостей виділити схильність до кіберзлочинів у певних осіб, а також скласти приблизний психологічний портрет злочинця.

У науці кримінології є єдина думка про те, що кіберзлочини здійснюються переважно чоловіками, що підтверджує Макушев в своєму дослідженні. Випадки, які з'являються в

ЗМІ щодо скоєння даного типу злочинів жінками скоріше є винятковими випадками, однак тенденція зростання частки жінок спостерігається досить чітко [2, с. 25].

У кримінологічній науці існує думка про те, що комп'ютерні кримінальні правопорушення вчиняються особами у віці від 16 до 25 років, від 18 до 24 років.

Практично всі автори сходяться на думці про те, що рівень матеріального забезпечення кіберзлочинців або їх сімей в Україні вищий середнього. Така тенденція спостерігається в останні 15 років у зв'язку зі стрімким падінням цін на персональні комп'ютери і повсюдним впровадженням широкосмугового мовлення. Раніше до числа хакерів могли відноситись лише заможні особи або особи з багатих сімей, оскільки високопродуктивний комп'ютер був розкішшю, а Інтернет і зовсім був відсутній в більшості будинків. Але науково-технічний прогрес змінює цю ситуацію для «початківців» хакерів практично кардинально.

В цілому рід заняття не має принципового значення для кіберзлочинців, оскільки це люди, які можуть присвячувати своєму захопленню вільний час. Як показує практика, це або безробітні, які заробляють гроші на життя за рахунок роботи на фріланс або за рахунок розкрадання чужих коштів з банківських рахунків [3, с. 48].

Виходячи з проаналізованих вище положень можна зробити висновок про те, що кіберзлочинець - це переважно неодружений чоловік у віці від 16 до 25 років, матеріально забезпечений (з достатком на рівні середнього або вище середнього), що володіє спеціальними знаннями і навичками в сфері інформаційно-комунікаційних технологій і зайнятий в сфері інформаційних технологій.

Таким чином, знання досліджених ознак особистості осіб, причетних до кримінальних правопорушень у сфері комп'ютерної інформації, дозволить не тільки сформувати необхідну доказову базу по кримінальних провадженнях відповідної категорії. Це дасть можливість слідчим (суду) в процесі провадження у кримінальній справі виявляти обставини, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, а також співробітникам оперативних підрозділів визначати основні напрямки пошуку і передбачувані джерела оперативно значимої інформації.

Список літератури

1. Косенков А.Н., Чорний Г.А. Загальна характеристика психології кіберзлочинця. *Кримінологічний журнал ОГУЕП*. 2012. № 3 (21). С. 93.
2. Дяков В.В. Про особу злочинця, як компоненті системи криміналістичної характеристики злочину в сфері комп'ютерної інформації. *Бізнес в законі: економіко-юридичний журнал*. 2008. № 2. С. 130.
3. Крилов В.В. Інформаційні комп'ютерні злочини. М., 1997. С. 64.

УДК 351.745.7:343.9:343.359

Чабаненко Ю. С.

методист, асистент кафедри
кримінально-правових дисциплін,
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»,

Овдій В. С.

здобувач освітнього ступеня «магістр»,
Криворізький факультет Національного університету
«Одеська юридична академія»

ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

В юридичній літературі запобігання злочинності визначається деякими авторами, як «... цілеспрямований вплив держави, суспільства, фізичних і юридичних осіб на процеси

детермінації і причинності злочинності в цілях недопущення залучення в злочинність нових осіб, вчинення нових кримінальних діянь, розширення криміналізації суспільних відносин» [1, с. 435]. Інші автори визначають запобігання як «... комплекс взаємопов'язаних соціально-економічних, політичних, культурно-виховних заходів, що здійснюються державними, муніципальними органами, громадськими формуваннями та окремими громадянами з метою протидії злочинності, подолання причин, що її породжують» [2, с. 103]. Видається, що дане визначення носить більш місткий характер і відображає сутність пропонованої концептуальної системи запобігання злочинності в цілому [3, с. 114].

Основними ознаками поняття «запобігання» стосовно протиправних діянь (злочинності) є: 1) це діяльність державних органів, інститутів громадянського суспільства, організацій та фізичних осіб, в межах їх повноважень, спрямована проти злочинних посягань; 2) метою такої діяльності є виявлення і подальше усунення причин і умов, що сприяють здійсненню протиправної діяльності, а також мінімізація і (або) ліквідації наслідків злочинної діяльності; 3) запобігання може здійснюватися як за допомогою ранньої (профілактичної) попереджувальної діяльності, спрямованої на виявлення і подальше усунення причин протиправної (злочинної) діяльності, так і за допомогою боротьби, спрямованої на виявлення, попередження, припинення, розкриття і розслідування злочинів.

Термін «запобігання злочинам у сфері банківського кредитування» визначається як діяльність державних органів, інститутів громадянського суспільства, організацій та фізичних осіб, в межах їх повноважень: 1) щодо запобігання кредитних злочинів, в тому числі щодо виявлення та подальшого усунення причин їх скоєння (профілактика кредитних злочинів); 2) щодо виявлення, попередження, припинення, розкриття і розслідування кредитних злочинів (боротьба з кредитними злочинами); 3) по мінімізації і (або) ліквідації наслідків кредитних злочинів.

До загально соціального запобігання відносять комплекс соціальних, економічних, правових, організаційно-управлінських та інших заходів, спрямованих на підвищення матеріального рівня життя населення, його стабілізацію, зниження соціальної напруженості в суспільстві, поліпшення виховної роботи, підвищення культури і свідомості громадян і т. д.

До соціально-економічних заходів запобігання відносяться заходи, спрямовані як на соціальний захист найбільш вразливих верств населення, так і на оздоровлення економіки в цілому. Серед них можна виділити: забезпечення соціальної, економічної, екологічної та правової захищеності українських громадян; підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу економіки; забезпечення ефективної керованості економікою; стабілізація соціально-економічної ситуації в державі, усунення наслідків світової фінансової кризи, тобто оздоровлення економіки; створення правової бази, здатної регулювати ринкову економіку і забезпечувати належне функціонування економічних інститутів суспільства; підвищення рівня життя населення, подолання соціально небезпечної диференціації за рівнем життя тощо [4].

До заходів політичного характеру, в першу чергу, слід віднести заходи, спрямовані на поліпшення політичної системи сучасного українського суспільства, підйом економіки і підвищення життєвого рівня громадян.

Одним з важливих елементів загальносоціального запобігання злочинності є моральне виховання громадян. Заходами боротьби з кредитними злочинами в духовно-моральній сфері є вироблення єдиної державної ідеології, що орієнтує на правомірне рішення проблем, пов'язаних з легальним придбанням власності. Зі свідомості громадян необхідно поступово витіснити культ збагачення незаконним шляхом, а з життя суспільства - поширеність традицій, правил та інших атрибутів кримінальної субкультури.

Отже, загальносоціальні заходи є основою для реалізації різних зусиль щодо запобігання злочинів, хоча безпосередньою метою мають рішення більш глобальних завдань, що стоять перед суспільством і обумовлених потребами його розвитку. Однак саме такий характер зазначених заходів визначає їх виняткову важливість для вирішення проблем попередження кредитної злочинності.

Список літератури

1. Криминология: учеб. для вузов. Под общ. ред. А. И. Долговой. 3-е изд., перераб. и доп. М., 2007. 912 с.
2. Воронин Ю. А. Введение в криминологию: курс лекций. М., 2008. 256 с.
3. Майоров А. В. Понятие и структура системы противодействия преступности. *Правопорядок: история, теория, практика*. 2014. № 1 (2). С. 112-116.
4. Ключко А. М., Мисливий В. А. Розбійні напади на банківські установи: криминологічна характеристика та запобігання: *монографія*. Суми: СумДУ, 2014. 253 с.

УДК 343.1

Щебетюк О. Р.

студентка 6 курсу спеціальності 081 Право,
Вінницький національний аграрний університет

**ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УХИЛЕННЯ
ВІД ПРИЗОВУ НА МОБІЛІЗАЦІЮ**

Згідно з Законом України – «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. В Указі Президента України – «Про часткову мобілізацію» від 14.01.2015 року зазначено, що часткова мобілізація оголошується з метою підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань України на рівні, що гарантує адекватне реагування на загрози національній безпеці держави [1, с. 218].

Об'єктом складу ухилення від призову за мобілізацією у широкому значенні є суспільні відносини у сфері планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ, інших військових формувань, оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Об'єктом складу ухилення від призову за мобілізацією у вузькому значенні є встановлений законами й іншими нормативно-правовими актами порядок підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань України на рівні, що гарантує адекватне реагування на загрози національній безпеці держави [2, с. 64].

Безпосередній об'єкт злочину – ті конкретні суспільні відносини, що поставлені законодавцем під охорону певної статті Особливої частини КК України, і яким злочином, що підпадає під ознаки конкретного складу злочину, заподіюється шкода. Безпосередній об'єкт поділяється на дві категорії: основний безпосередній об'єкт та додатковий безпосередній об'єкт. Дуже важливо враховувати специфіку безпосередніх об'єктів злочину при кваліфікації кожного злочину, а також при призначенні покарання суб'єктам злочину, які визнані винними в їх вчиненні. Основний безпосередній об'єкт – це ті конкретні суспільні відносини, які насамперед і головним чином прагнуть поставити під охорону законодавець, приймаючи закон про кримінальну відповідальність. Додатковий

безпосередній об'єкт – суспільні відносини, яким, поряд з основним об'єктом, заподіюється чи створюється загроза заподіяння шкоди Існують різновиди додаткового безпосереднього об'єкту обов'язковий що завжди зазнає шкоди при посяганні на основний об'єкт) і факультативний не в усіх випадках зазнає шкоди при посяганні на основний об'єкт).

Значний інтерес представляють суспільні відносини у сфері забезпечення призову та мобілізації, що складають основу видового об'єкта розділу XIV Особливої частини КК України Сформульований нами об'єкт складу ухилення від призову за мобілізацією у широкому значенні є по суті його видовим об'єктом суспільні відносини у сфері планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а ЗСУ, інших військових формувань, оперативно-рятувальної служби цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу) Отже, видовий об'єкт розділу XIV Особливої частини КК України фактично співпадає із об'єктом злочину, передбаченого ст 558 КК України, у широкому значенні [3, с. 192].

Безпосереднім об'єктом складу ухилення від призову за мобілізацією є встановлений законами й іншими нормативно-правовими актами порядок підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань України на рівні, що гарантує адекватне реагування на загрози національній безпеці держави, що є виділеним нами його значення у вузькому розумінні[4, с. 281].

Суб'єктами суспільних відносин можуть виступати держава, різноманітні об'єднання громадян, юридичні та фізичні особи. Безсуб'єктних відносин у суспільстві бути не може Чітке встановлення кола учасників суспільних відносин, тобто їх суб'єктного складу, а також соціальних функцій у самих відносинах, дозволяє визначити та відокремити ті суспільні відносини, які виступають об'єктом того чи іншого злочину. Предметом суспільних відносин є все те, з приводу чого або у зв'язку з чим існують ці відносини – різного роду фізичні тіла, речі, а також сама людина[5, с. 160].

Таким чином, особа, яка підлягає мобілізації, у випадку ухилення від неї безпосередньо посягає на встановлений законами й іншими нормативно-правовими актами порядок підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань України на рівні, що гарантує адекватне реагування на загрози національній безпеці держави, що є виділеним нами його значення у вузькому розумінні0 Таке ухилення завжди порушує встановлений порядок комплектування Збройних Сил України, про що суди прямо зазначають у своїх вироках.

Список літератури

1. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації. Навчальний посібник. за заг редакцією В.Топчія. Вінниця, 2017,896 с.
2. Заковирко А.Ю. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією як об'єкт наукового дослідження Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії злочинності матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 13 листопада 2015 р. Одеса, 2015 р. С. 64-65
3. Каторкін Р.А. Суб'єкт ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу. *Вісник кримінального судочинства: збірник наукових праць* 2017. № 2. С. 190-196
4. Литвинов О.М., Митрофанов О.І. Концептуальна модель механізму реалізації кримінальної відповідальності: монографія. Харків «Золота миля», 2017. 382 с.
5. Шаблистий В. В. Кримінальна відповідальність за ухилення від призову за мобілізацією: монографія. Дніпро: «Видавець Біла» 358 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА В XXI СТОЛІТТІ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції**

частина 2

(26 жовтня 2021 р.)

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 25.10.2021 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,3

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 13497

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

